

V Ljubljani, v aprilu 1923.

POPOTNIK

PEDAGOŠKI IN ZNANSTVEN LIST.

Letnik XLIV.

Štev. 3.—4.

Vsebina:

Razprave:

1. *Žgeč Franjo*: Mekaj misli o izobraževanju najširših plasti našega naroda in o ljudski visoki šoli 69
2. *Josip Kopal*: Razvoj in stanje slepstva v kraljevini SHS 80

Iz šolskega dela:

1. *Eliza Kukovčeva*: Ilustrativno risanje na nižji stopnji 85
2. *Matija Heric*: Dve metodi skrajšanega množenja z desetinskimi števili 88

Telesna vzgoja:

1. *Dr. Ljud. Ptoko*: Skoki 93

Kultura:

1. *Fran Erjavec*: Cenik knjig Učiteljske tiskarne 100

Razgled:

- A. Slovestvo. *J. Brinar*: Zgodovina za mešč. šole. — a — *R. Badiura*: Vodič kroz Jugoslovenske Alpe. (*Fran Erjavec*). — *R. Badiura*: Na Triglav. (*Fran Erjavec*). — *Fran Milčinski*: Zgodbe kraljeviča Marka. (*Pavel Flerč*). — *Alojz Gradnik*: Srbake narodne pesmi. (*P. F.*). — *Waldemar Bonsels*: Prigode čebelice Maje. (*Fran Erjavec*). — *Alojzij Sodnik*: Logaritmi 102, 103, 104, 105, 106, 107
- B. Časopisni vpogled. „Vestnik československega pedagoškega ustava Jana Amosa Komenského“. — Priporočljivo pedagoško slovestvo. 107, 113, 114
- C. To in ono: † *Franc Fabinc*. (*Pav. Flerč*). — Razstava dečje umetnosti. (*Gustav Šilh*). — Rokotvorni pouk v Ljubljani. (*F. V.*). — Drobne pedagoške novice. — *Dr. Fr. Derganc*: Filozofski slovar. 114, 115, 116, 120
-
-

Last in založba

Udruženja Jugoslovanskega Učiteljstva. — Poverjeništvo Ljubljana.

Tiska „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani.

Uredništvo je prejelo od zadnjega zaključka naslednje liste in knjige:

1. Zvonček. List s podobami za slovensko mladino. — Ljubljana. Leto XXXIV., številke 1, 2, 3.
2. Čas. Znanstvena revija »Leonove družbe«. — Ljubljana. Letnik XVII., zvezek 1, 2/3.
3. Slovenski učitelj. Glasilo jugosl. krščanskega učiteljstva. — Ljubljana. Letnik XXXIII., štev. 1/2, 3/4.
4. Prerod. Glasnik za pravno povzdigo naroda. — Ljubljana. Letnik II., štev. 1, 2.
5. Kres. Kulturni mesečnik. Ljubljana. Leto II., štev. 1, 2.
6. Učitelj. Pedagoški in znanstven list. — Beograd. Letnik III., štev. 3/4, 5.
7. Nastavni Vjesnik. Izd. Društvo hrv. srednješk. profesora. — Zagreb. Knjiga XXXI., sv. 3, 4/5.
8. Завичај. Дечја лѣст. — Скопље. IV. 3, 4, 5.
9. Pedagogické Rozhľady. Vydává Dědictví Komenského. — V Praze. Ročník XXXII., sešit 9/10. Ročník XXXIII., sešit. 1/2.
10. Věstník Češkoslovenského pedagog. ústavu J. A. Komenského. — V Praze. Ročník I. Číslo 1, 2.
11. Komenský. — V Zabřezu. Ročník I. Číslo 1, 2, 3, 4.
12. Škola měštánská. — V Praze. Ročník XXV. Číslo 2, 3, 6/7.
13. Radovanović: Unifikacija i reforma osnovne nastave. — Split Jugosl. štamparija 1922.
14. Ivo Jančić: Najnovejše risanje v ljudski šoli. — Ptuj. Samozaložba.
15. Dr. Jure Turić: Metodika škole rada. Knjižnica praktične pedagogije. — Zagreb.
16. Pedagoški zbornik. XX. zv. — Ljubljana. S. Š. M. 1922.
17. Fr. Fink: Posebno ukoslovje zemljepisnega pouka na osn. šolah. — Ljubljana. S. Š. M. 1922.
18. Pivko-Schaup: Telovadba. — Ljubljana. S. Š. M. 1922.
19. Ivan Matičič: Na krvavih poljanah. — Ljubljana. Učit. tiskarna 1922.
20. A. Gradnik: Srbske narodne pesmi. — Ljubljana. »Jug«, 1923.
21. Fr. Milčinski: Zgodbe kraljeviča Marka. — Ljubljana. Tiskovna zadruga. 1923.
22. Dr. Ivo Šorli: V deželi Čirmurcev. — Ljubljana. Tiskovna zadruga. 1923.
23. A. Melik: Zemljepis kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev za IV. razred srednjih in njim sorodnih šol. — Ljubljana. Jugosl. knjig. 1923.
24. A. Sodnik: Logaritmi. — Ljubljana. Jugoslov. knjig. 1923.
25. Dr. I. P.: Srbska začetnica. — Ljubljana. Jugoslov. knjigarna. 1923.

Redakcija te številke se je zaključila dne 31. marca 1923.

ŽGEČ FRANJO:

NEKAJ MISLI O IZOBRAŽEVANJU NAJŠIRŠIH PLASTI NAŠEGA NARODA IN O „LJUDSKI VISOKI ŠOLI“.

Vsi znaki kažejo, da stojimo tudi pri nas v razvoju vzgojstva najširših plasti na važnem razdobju.

Sicer še vladata, kakor v naši šoli sploh, tudi tukaj neomejeno — snov in količina znanja. Vendar pa prihajajo posamezniki po brezuspešnih poizkusih, pomagati ljudstvu samo s širjenjem prosvete do višje kulturne stopnje, končno do spoznanja, da je treba ljudstvu nuditi nekaj več, kakor samo omejeno dozico znanja. Danes je treba najširše plasti našega naroda izobraziti in vzgojiti. Snov mora postati samo sredstvo, ob katerem se oblikuje človek.

Na eni strani imamo tedaj še snov, na drugi pa že tipanje za vrednotami in za tem, kar se skriva za snovjo — na eni intelekt, na drugi pa razven intelektu še značaj in srce.

Še eno važno preorientacijo doživljamo danes pod pezo političnih, gospodarskih in socialnih preobratov. Vedno jasneje postaja namreč mislečemu človeku, da je treba opustiti aristokratski način motrenja vzgoje in izobraževanja sploh ter priznati tudi najširšim plastem kot takim pravico do duševne hrane in do prave izobrazbe.

Na tem razdobju trčimo tako nujno na dvoje velikih preokretov. S tem, da se sama snov odklanja in postane le sredstvo vzgoje, nastane nujna potreba po reviziji vseh dosedanjih sredstev in poti, ki smo jih uporabljali pri izobraževanju najširših plasti. Drugič pa zahteva demokratični način motrenja vzgoje, da postavimo vzgoji in izobraževanju najširših plasti tudi nove, višje cilje. Vzgoja naroda ne more ostati več le sovrednost z ozirom na obstoječi družabni red in na vladajoči razred, temveč postane vrednost sama na sebi.

Iz množice znakov vzemimo samo enega, ki je za to razdobje zelo značilen. Sam na sebi je že znak gotove preorientacije, ki se še ni izvršila do konca. Mislim ljudsko visoko šolo, ki pri nas danes nastopa in ki kaže zadovoljivo dejstvo, da se je naša javnost že v toliko preorienti-

rala, da smatramo danes za potrebno, nuditi nekaj znanja v poljudni obliki tudi tistim slojem, ki niso imeli prilike in niso bili deležni višje izobrazbe, ki pa bi hoteli izpopolnjevati svoje znanje. Na drugi strani je treba omeniti, da smo obtičali dozdej še pri sami snovi ter se zadovoljujemo s sistematičnimi, še bolj z nesistematičnimi predavanji, ne da bi postavili tem takozvanim »ljudskim univerzam« konkretne naloge in višje cilje, kakor je populariziranje znanja; tudi nam je precej vseeno, kdo da je odjemalec njihovega blaga in njihove učenosti.

Če si namreč nekoliko natančneje ogledamo ljudske univerze v Beogradu, Zagrebu, Mariboru, Celju in na Jesenicah, vidimo pač, da se v delu trudijo; ob pogledu na njihovo delo pa prihajamo do zaključka, da prave ljudske visoke šole bodisi za delavca ali pa za kmeta pri nas vendar še nimamo.

Zdi se, da so nastale vse naše takozvane ljudske univerze brez dovolj jasno začrtanih ciljev in poti, in da se ustanovitelji niso docela poglobili v vprašanja: — zakaj in komu so te »ljudske univerze« potrebne, kake morajo biti in katere naloge naj vršijo. — Skoro bi se lahko reklo, da niso dovolj spoznali tistih sil, ki naj bi nas gonile pri ustanavljanju ljudskih visokih šol; onih pravih ljudskih visokih šol, kakršne imajo severni evropski narodi, zlasti na Danskem, v domovini ljudske visoke šole. Vzrok je tudi v tem, da nismo imeli prilike spoznavati ne njihovega ustroja in ne njihovih uspehov.

Videti je, da vlada pri nas nejasnost, kaj je in kaj ni ljudska visoka šola, in ker je nevarnost, da se potratijo dragocene energije z brezuspešnim delom, bi bilo potrebno, da se lotimo nekaj principijelnih vprašanj v tem oziru; zlasti ne bi bilo odveč, če bi začeli razmišljati o tem, kaj so naše današnje »ljudske univerze« in kaj bi naj bile; kake naloge faktično opravljajo in kake bi naj opravljale. Dobro bi bilo napraviti tudi bilanco o resničnih uspehih, ki so jih dosegle tekom svojega delovanja. Lahko je namreč mogoče, da nas lepožveneče ime samo moti ter nam uspava vest, češ — naše ljudske univerze so najboljši dokaz temeljitega dela med ljudstvom.

Predvsem bi pripomnil, da se mi za sistematična ali nesistematična predavanja v poljudnem tonu zdi ponesrečen tako priljubljeni naslov »ljudska univerza«. Prevdarimo, kaj je univerza, vseučilišče. Naloga tega zavoda je v prvi vrsti znanstveno delo in znanstveno raziskovanje na vseh toriščih kulturnega življenja. Reševati mora stavljene probleme ter iskati novih smernic in poti za njih reševanje in novih zakonitosti na vseh področjih znanstva. Univerza mora biti središče znanstvenega raziskovanja in dela.

Z imenom »ljudska univerza« pa zaznamujemo pri nas poljudna predavanja, ki podajajo in popularizirajo že dognana dejstva. Ne morem prav razumeti, zakaj si taka predavanja lahko nadenejo naslov »ljudske

univerze«. Res je, da Nemci mešajo pojme »ljudska visoka šola« »Volks-hochschule« in »ljudska univerza« »Volksuniversität«, toda to še ni kriterij, da bi jih morali v tem posnemati. Pripomniti pa je, da se kaže tendenca k nazivu »Volkshochschule«, ki prevladuje najbrž pod vplivom Dancev, ki dosledno ločijo Folkes-Hojskole in Universitet, med univerzo in ljudsko visoko šolo.

Vendar samo poljudna predavanja ne zaslužijo naslova »ljudska univerza«, tudi ne, če so sistematična. Preostane nam še naziv »ljudska visoka šola«. Toda tudi ljudska visoka šola je nekaj precej natančno določenega. Prvič mora biti ljudska, t. j. namenjena prostemu, kmečkemu prebivalstvu ali delavstvu, tedaj, v prvi vrsti tistim plastem, ki so deležne le osnovnošolske izobrazbe. Drugič mora biti ljudska visoka šola res nekaka visoka šola za ljudstvo, ki mu pokaže smernice za življenje in delovanje; ki mu pokaže vse pojave v jasnejši luči; ki ga navadi samostojno misliti, razsojati in se udeještvovali; ki mu posreduje nove etične vrednote. Ljudska visoka šola mora pomeniti za vsakogar, ki prestopi njen prag, tudi vstop v novo življenje. Le tedaj jo smemo imenovati »ljudsko visoko šolo«.

Za naše jugoslovanske ljudske univerze moramo tedaj reči, da ne nosijo po pravici svojega imena. Z znanstvenim raziskovanjem se pečati ne morejo; niso visoke šole in ljudske tudi ne, ker nimajo za ljudstvo, za kmeta in delavca prave privlačne sile in tudi vplivati ne morejo nanj.

Dovolj o zaznamovanju.

Drugo važno vprašanje bi bilo, zakaj nam je ljudska vzgoja in izobrazba potrebna in zakaj da hočemo ustanavljati ljudske visoke šole? Zakaj?

Že dolgo težijo najširše plasti našega naroda same po temeljitejši izobrazbi, kakor so je bile deležne doslej. Pri kmečki mladini je sicer to le nekaka podzavestna težnja po znanju, neko stremljenje po ustvarjanju, stremljenje po napredku. Ta težnja se opaža v raznih pojavih, v nastajanju ljudskih odrov, v predstavah, v društvenem življenju itd., kar pa je vse le slab ventil za ono prekipevajočo energijo, ki je v kmečki mladini.

Pri industrijskem proletarijatu je ta težnja zavestna volja, priboriti si pravico do temeljite izobrazbe in tudi dejansko možnost se izobraževati, priboriti si vpliv na šolstvo ter ga prilagoditi lastnim potrebam in zahtevam današnje dobe razvitega industrializma. Te težnje pri nas doslej še nismo mnogo upoštevali ter smo ji pripisovali le malo važnosti. Šele politični, gospodarski in socialni preobrati v najnovejši dobi so nam deloma odprli oči ter nas silijo, da posvečamo širokim plastem našega naroda več pozornosti in da poskušamo dvigniti kulturni nivo vsega naroda. Danes ni več problem, kako vzgojiti posameznika kot individuum,

Kmet je pasiven in receptiven, delavec aktiven in si hoče svoje znanje več ali manj pridobiti s samodelavnostjo. Kmet se zadovolji z zaokroženim navduševalnim predavanjem, delavec hoče sam izmeriti, stehtati in s poizkusom ali eksperimentom dognati razne zakonitosti. Kmet tiči v tradiciji, preteklost ga zanima bolj nego sanjarjenje o bodočnosti. Delavec ne pozna trdne tradicije, njegov pogled je uprt v sedanjost in v bodočnost.

Poleg tega zavedanja moramo poznati tudi ustroj, namen in cilje obstoječih ljudskih visokih šol pri drugih narodih. V glavnih obrisih se moramo seznaniti z njih zgodovino, razvojem in z izpremembami, ki so jih tekom časa doživele. Spoznati moramo njih delo; težkoče, ki so se morale z njimi boriti, in napake, ki so jih delale in ki jih nam ni treba ponavljati.

Ker je Jugoslavija predvsem agrarna država, bomo morali največ pozornosti obračati kmečkemu prebivalstvu ter iskati poti, kako bi ga mogli v resnici izobraziti in ga usposobiti, da si opomore tudi ekonomsko. Samo strokovne oziroma kmetijske šole ne zadostujejo, ker so v glavnem namenjene le sinovom močnejših kmetov in ker ostanejo vedno enostranske. Sicer je ravno kmetijska šola v Št. Jerneju ob juž. žel. vredna vse pohvale, ker svoje gojence obenem tudi vzgaja za življenje, jih vadi samostojno misliti in razsojati, vendar pa ostane v prvi vrsti le strokovna šola. Nam pa ne gre toliko za strokovno izobrazbo, kakor za vzgojo močnih osebnosti in celih ljudi.

V tem oziru nam za zgled lahko služi Danska, ki je s svojimi visokimi šolami v dobi nekaj desetletij dvignila kmečko prebivalstvo na visoko kulturno stopnjo. S celim omrežjem ljudskih šol vpliva odločilno na vse sosednje narode, v najnovejšem času zlasti na Nemško. Zato je vredno, da si dansko ljudsko visoko šolo ogledamo vsaj v glavnih obrisih.*

Grundtvig, duševni oče danske ljudske visoke šole, je prvi spoznal posebnosti in vrline mladeniške dobe od 18. do 25. leta, ko človek duševno in telesno dozoreva. V njem vse vre in kipi, vse se giblje in izpreminja, vse sili po udejstvovanju svojih sil. Vendar pa se že opaža težnja, da se razburkana notranjost pomiri in da zadobi stalnejše, trdnejše oblike. Na to dobo je opozoril Grundtvig, a hotel obenem priskočiti mladini na pomoč pri tipanju in iskanju za temelji svetovnega naziranja. Hotel ji je pomagati pri iskristaliziranju značaja, hotel ji je pomagati pri izklesanju plemenitega svetovnega nazora in zamislil je ljudsko visoko šolo, namenjeno predvsem vzgoji močnih osebnosti za voditelje naroda.

* Primeri o Grundtvigu, njegovi ideji in njeni izvedbi tudi spis F. Kranjca »O ljudskih univerzah« v »Pop.« I. 1919, str. 241 i. d., posebno pa II. del na str. 297 i. d. — Uredn.

Le najnadarjenejše in najboljše je hotel pritegniti v to velikopotezno zamišljeno ljudsko visoko šolo, ki naj bi dramila ves germanski sever k novemu življenju. Ta načrt se ni posrečil nikdar. Pač pa je preprosti domači učitelj Kristen Kold osnoval kmečko šolo za doraščajočo mladino, prevzel vanjo vzgojne principe Grundtviga in iz te ponižne kmečke šole se je razvilo omrežje danskih visokih šol, ki je štelu l. 1919—1920: 59 šol in 9147 učencev. Ta borni začetek je tudi nam lahko v spodbudo. Ni treba krasnih palač, ni treba kupov zlata, treba je le volje. Toda o tem pozneje.

Naloga vseh danskih visokih šol je še danes, pomagati mladini pri izoblikovanju značaja in svetovnega nazora ter vzgajati močne osebnosti. Da to lahko dosežejo, so z malimi izjemami vsi zavodi bolj podobni veliki pristrčni družini kakor pa internatom. Skupno življenje in skupno delo v tej družini ves čas, dokler traja učna doba, t. j. 6 zimskih mesecev za moško mladino in 3 poletne za žensko, vpliva odločilno na ves duševni razvoj mladine. S tem, da sprejme ljudska visoka šola učence popolnoma pod svoje okrilje, jih razbremeni vseh drugih skrbi, jih osvobodi naporenega fizičnega dela in jih obvaruje vnanjih vplivov, tako da lahko posvetijo vso svojo pozornost razvoju lastne duševnosti, lastne notranjosti.

Vzgojna metoda je vplivanje učiteljeve osebnosti na gojence in sicer posredno s prepričevalno živo besedo in neposredno z lastnim zgledom in dejanjem. Glavni namen pouka je tudi, v predavanjih zagrabití mladino s prostim govorom, polnim ognja in prepričanja ter jo navdušiti za vse plemenito. Ne toliko razvoj intelekta kolikor duhovno prebujenje v celem obsegu — nega zavesti skupnosti, vzajemnosti, solidarnosti, soodgovornosti, sploh socialnega čuta. V to svrhu se poslužuje tudi umetnosti, glasbe, leposlovja, ki se neposredno obrača na srce človeka, na njegove globlje plasti.

Prvotno je bila Grundtvigova ljudska visoka šola strogo zgodovinsko poetična. Tekom časa pa so si priborile pravico enakopravnosti tudi prirodoslovne vede in ljudska visoka šola v Askovu n. pr. je izrazito prirodoslovno-matematična. Vendar vlada celo tukaj in celo v matematiki in fiziki historična metoda, ki jo je za ta da predmeta izdelal profesor La Cour v Askovu. Sicer sta zgodovina in materinščina v nenavadni meri pripravni za vzgojo in nudita prilike dovolj, da se učitelj lahko dotakne vseh poljubnih predmetov, ki jih skupno z učenci razmotriva in razglablja. Razumljivo je, da si tudi socialne vede, narodno gospodarstvo, državoslovje itd. pridobivajo vedno več veljave. Verouk se navadno ne poučuje, pač pa preveva pravo Grundtvigovo ljudsko visoko šolo nek religiozni duh, kar je povsem razumljivo.

Danska visoka šola in sploh nordijska je privatno podjetje, popolnoma svobodno in samostojno. Od države dobiva le nekaj podpore in

slična predavanja. Tudi ljudska visoka šola po danskem vzorcu ne bi našla mnogo odmeva, ker je zrastle iz kmečkih razmer in je delavstvu z vsem svojim ustrojem tuja. Za izobrazbo proletarijata bo treba novih poti šele iskati. Tudi drugod jih iščejo, a našli še niso nikjer končne oblike, ker se pravi in temeljiti vzgoji proletarijata še protivi ves družabni red. Tukaj ne gre več le za ime, tudi ne za kako primerno obliko vzgajanja — gre za stvar samo, kako vzgajati proletarijat v današnjem družabnem redu.

Kakor za kmečko prebivalstvo, velja tudi tukaj načelo, da je za vzgojo najpripravnejša mladina, ki dorašča. Vendar pa je med delavstvom mnogo odraslih, ki bi se hoteli temeljiteje izobraziti in izpopolniti svoje znanje. Zato ne more biti v tem oziru navzgor nikake meje. Kdor se hoče izobraževati, temu se mora dati prilika.

Najlažje bi se še dali izvesti tečajji, ki bi imeli nekako obliko nadaljevalne šole. Proletarska mladina bi se n. pr. shajala dvakrat na teden v zato določenem prostoru, kjer bi sposobni in delavoljni učitelji in strokovnjaki predavali, vodili diskusije, razglabljali z učenci aktualne probleme današnje dobe, ki bi kratkoma vodili vse duševno delo učencev. Seveda si ne smemo predstavljati take nadaljevalne šole v obliki današnje šole učilnice. To naj bi bila nekaka duševna delavnica pod vodstvom sposobnih učiteljev. Njen namen ne bi bil, nuditi le gotovo količino znanja, temveč navajati učence k samostojnemu mišljenju in razsojanju, pomagati pri izoblikovanju značaja in vzgajati osebnosti.

Snov, ob kateri naj se to doseže, mora biti prikladna duševnosti delavca, mora biti zajeta iz miljeja delavca ter mora imeti sama na sebi zanj praktično vrednost. Delavec živi povečini med stroji sredi procesa proizvodnje. Zato ga bodo najbolj zanimali stroji in principi, na katerih so zgrajeni, zakonitosti, ki se v njih izražajo, potek procesa proizvodnje in njegove zakonitosti, razvoj strojev, orodja in dela, medsebojne vezi kulturnega življenja v dobi razvitega industrializma, razvoj industrije in njen vpliv na vse življenje, pomen iznajdb, vloga znanosti in umetnosti in njiju stik z industrijo, trgovina v toku časa, medsebojnost trgovine in proizvodnje, gospodarski položaj naše države in naše ožje domovine, rude, železnice, razvoj države in družabnega reda, socializem in njegov razvoj, nacionalizem, internacionalizem, kosmopolitizem — tedaj vezi, ki spajajo posamezne narodnosti; vloga verstva in njegov razvoj, pomen krščanstva za zapad, razvoj katoliške cerkve, družine nekdanje in danes, individuum — osebnost — družba —, razvoj šolstva, vzgoja v družini itd. itd. Vse polno je vprašanj, ki delavca zanimajo, ki mu širijo duševno obzorje in pri katerih se lahko dotaknemo tudi etičnih načel.

Kakor za vsakogar, je tudi za delavca najboljša vzgoja: delo. Zato naj se delu posveti posebna pozornost. Tako delavec ne bo več mehanski stroj, ki ve le, kako se izdeluje šivanka, temveč postane delavec-filo-

zof, ki misli in razume, ki hoče izpopolniti stroje, si jih podvreči in jih voditi s krepko roko. Cilj nam tu pač ne more biti količina znanja, temveč ustvarjenje celih ljudi.

Če gremo v naših načrtih korak dalje, bi si stavili sledeči cilj: Proletarsko mladino, ki se hoče izobraževati, razbremeniti prenapornega fizičnega dela ter znižati njen delovni čas na štiri do šest ur. V dopoldnevih bi delala v tovarni in v delavnicah fizično, popoldne pa bi lahko posvetila razvedrilu, sportu, umetnosti, literaturi in znanosti, tedaj sama sebi in svojemu duševnemu in fizičnemu razvoju. V ta namen bi morali organizirati mladinske domove, kjer bi se proletarska mladina zbirala in duševno delala pod vodstvom dobrih voditeljev in starejših tovarišev. Predavanja in pouk bi zavzemal le podrejeno mesto ter bi nudila snov in spobudo za samostojno delo in raziskovanje na vseh toriščih znanosti. Kar bi nedostajalo v mladinskih domovih, n. pr. aparati za poizkuse, učila, zemljevidi, laboratoriji itd., naj bi posodile ali nudile druge šole, srednje, meščanske, osnovne, trgovske. Voditelj dela bi organiziral posamezne skupine in krožke ter razvijal osebnost vsakega učenca individualno v skladu z njegovo nadarjenostjo, z njegovim zanimanjem, stremljenjem in značajem. Taka šola bi po pravici zaslužila ime »ljudska visoka šola«.

Vendar pa to nikakor ni še vse in niti ne dovolj. Ako imajo meščanski in malomeščanski sloji razne vrste srednjih, obrtnih, strokovnih, visokih šol, ako imajo opere, gledališča, konservatorije itd., ki požrejo ogromne svote denarja, tedaj ima proletarijat pravico vsaj na eno institucijo, ki bi jo lahko s ponosom imenoval — Delavska ljudska visoka šola —, ki pa jo danes res lahko gledamo le v duhu in ki nam še za nekaj časa mora ostati --- le ideal.

Živimo pa v dobi, ko je lahko jutri dejstvo, česar si še danes nikdo niti sanjati ne upa. Tudi tu je predvsem treba visokega in jasnega cilja ter močne volje; korenine pa požene ta ljudska visoka šola že takrat, ko se bo zanjo potegnilo delavstvo samo in ko bo njegova ideja začela prodirati od spodaj navzgor. Tudi svoj namen doseže le v tem slučaju, če si ohrani v svojem delovanju popolno svobodo in samostojnost, in če ostane v rokah delavstva. Biti mora v vsem svojem delovanju avtonomna kakor pravo vseučilišče. Pred vsem jo je treba čuvati vsake protekcije in vsakega nadzorstva s strani vladnih organov in države, ki jim dajejo merilo za vse vsakokratni režim in vladne stranke.

Čez noč se v današnjih razmerah prava delavska ljudska visoka šola pač ne da uresničiti. Kar pa se lahko uresniči, so tečajji za doraščajočo mladino v vseh industrijskih centrih, delavskih okrajih in kolonijah v obliki nadaljevalne šole. Zato je treba preskrbeti potrebne prostore, bodisi v delavskih domih ali v šolah. Najboljše bi bilo, ako bi mladina imela posebne prostore ali mladinske domove, kjer se lahko svobodno

giblje in si uredi sobe in dvorane, kakor jih potrebuje. Razen teh tečajev so potrebna tudi sistematična predavanja z diskusijo v širšem obsegu, ki bi bila dostopna delavstvu sploh. Srednješolski in vseučiliški profesorji, strokovnjaki na vseh popriščih, izobraženi delavci, učitelji itd., vsi lahko delajo med delavstvom. Predpogoj je, da so strogo objektivni in povsem odkriti, da poznajo življenje in duševnost delavca ter mu nudijo to, kar potrebuje za pravo izobrazbo in za svoj razvoj. Najboljše, kar more inteligenca sploh storiti, je, da se približa kmetu in delavcu ter poizkuša naše ljudstvo izobraziti in vzgojiti za vse velike naloge naše dobe. S tem izpolni svojo dolžnost, ki jo ima napram našemu narodu, in vlogo, ki ji jo je namenila zgodovina.

JOSIP KOBAL:

RAZVOJ IN STANJE SLEPSTVA V KRALJEVINI SHS.

O priliki strokovnega izpita iz slepstva v Lincu mi je zastavil izpraševalni komisar med drugimi tudi naslovno vprašanje. Že tedaj sem mislil, da bi ne bilo napačno, če bi vprašanje nekoliko razširil in dopolnil, nato pa objavil v našem pedagoško-znanstvenem listu. K temu me je spodbudil tudi nasvet izpraševalnega komisarja, naj izpopolnjeno temo pošljem nemškemu strokovnemu časopisju. O umestnosti tega nisem dvomil, ker bi bil to majhen literaren donos o poznanju razvoja in stanja našega slepstva pri sosednih narodih, kjer je slepčevska pedagogika in literatura visoko razvita.

Svoj odgovor sem opredelil na tri dele, ker je bil razvoj slepstva vsled prejšnje politične konstelacije sedanjega našega troimenega naroda povsem različen. Zato tudi ne najdemo pri tem prav nikake skupnosti. Drugače se je razvijalo slepsko vprašanje pri Srbih, drugače pri Hrvatih in zopet drugače pri Slovencih.

Da so mislili na vzgojo slepih na Slovenskem vsaj nekoliko že naši predniki, nam pričajo razne ustanove, večje in manjše, od katerih naj omenim le ilirsko in Čižmanovo. V deželnih blagajnah se je zbiral za zgradbo zavoda za slepe sklad, ki ga danes upravlja oddelek za socialno politiko. S temi ustanovami so se šolali naši slepi otroci v zavodih za slepe v Gradcu, na Dunaju in v Lincu. Večkrat so pa ostale ustanove neporabljene, ker starši niso hoteli poslati svojih slepih otrok v tako oddaljene in tuje kraje. Zato imamo danes v Sloveniji razmeroma le malo izšolanih slepcev. Vse drugače bi bilo, ako bi merodajni činitelji pravočasno skrbeli za zgradbo zavoda na domačih tleh. Prejšnje državne in

avtonomne oblasti bi bile morale skrbeti za to. Tu ne velja noben izgovor, ker bi to morale storiti že zaradi visokega števila šologodnih slepih otrok. Če namreč primerjamo statistiko iz leta 1910, vidimo, da je bilo na Slovenskem okrog 700 slepcev, med temi nad 100 v dobi od 4. do 18. leta za šolo in vzgojo sposobnih gojencev. Od teh se je največ otrok vzgajalo v zasebnem domu slepih (Odilien-Blindeninstitut) v Gradcu, zlasti otroci iz Slov. Štajerskega. Kolikor sem se prepričal na svojem študijskem potovanju, so imeli predstojniki našo slepo deco radi zbog prirojene pridnosti in nadarjenosti, kar nam je le v čast in ponos.

Glavni vzrok, da se slepstvo v Sloveniji ni razvilo, tiči v dejstvu, da se ni nihče intenzivno zanimal in se pečal s to panogo vzgoje. Vem le, da je poučeval pred več leti sedanji viš. šol. nadzornik Gangl privatno nekega slepega otroka. Omenjam dalje, da so bile nameščene v graškem zavodu za slepe tudi slovenske usmiljenke kot izprašane ali neizprašane učiteljice in sicer: Frančiška Glaser, Veronika Iglič, Zofija in Franica Bezljaj z izpitom, Katarina Nosan, Franja (Klara) Verhunc in Neža Topolnik pa brez izpita. Navajale so slovenske slepe gojence, da so vadili točkovno pisavo v slovenskem jeziku. Za šumnike č, š in ž je dobila Glaserjeva od nekega hrvatskega učitelja one znake, ki so jih uporabljali Hrvatje. Poučevale so v posebnih urah, o čemer mi potrjuje učiteljica Franica Bezljajeva s svojim pismom in člankom v »Slovincu« od 20. julija 1919. Resnici in objektivnosti na ljubo moram povdarjati, da je odredil to poučevanje † Rupert Zeyringer, prvi ravnatelj tega zavoda (1881).

Tudi prejšnje šolske oblasti niso skrbele za vzgojo naših slepih otrok. Šele leta 1911., ko je priredilo bivše avstrijsko ministrstvo za bogočastje in uk na dunajskem vzgajališču za slepe 5tedenski tečaj v svrhu spoznavanja metode o poučevanju slepih za omejeno število učnih oseb iz posameznih dežel vse države, sta bila določena za tečaj iz bivše Kranjske Franc Fabinc, in prof. Minka Skabernetova, oba iz Ljubljane. Prvi je napisal o svojem bivanju v tečaju na Dunaju poročilo in objavil v »Slov. Učit.«. Sicer se pa ni nikjer praktično udejstvoval. Druga se je udejstvovala med svetovno vojno, zlasti proti koncu, ko je obiskala naše slepe vojnike v Gradcu in je 1. marca 1918. predavala na učiteljišču v Ljubljani o skrbi za slepe zlasti za invalide, oslepele v svetovni vojni, ter priredila tečaj za priučitev čitanja in pisanja po Braillejevi metodi z namenom, da bi slušateljice zainteresirala za prepisovanje knjig črnega tiska v točkovno pisavo ter s tem ustanovila knjižnico, ki naj bi jo uporabljali vojni in civilni slepci. V svoji knjižici »Skrb za slepce« piše o tem sledeče: »Slovensko ženstvo se je navdušeno odločilo, da se posveti temu kulturnemu delu. Odzvalo se je v velikem številu povabilu za tečaj, ki je trajal vsega skupaj 6 tednov. Ker se je priglasilo 106 slušateljic, se je moral tečaj deliti na dve skupini. Na temelju svojihkušenj, ki sem

jih dobila leta 1911, ko sem obiskovala na dunajskem vzgajališču za siepe tečaj za pouk slepcev in svojih studij o slepih, sem skušala zanimati naše vrle narodne žene in dekleta za slepstvo. Našla sem v njih najmarljivejše učenke. S kakšnim veseljem so mi donšale svoje prve poizkuse, krajša dela naših pisateljev in pesnikov, črtice, povesti, smešnice, novele in pesmi slovenske, pretiskane v Braillejevem črkopisu!»

Za začetek knjižnice je bilo določenih 100 slovenskih del, kar bi dalo v črkovnem pismu približno 500 knjig. Doslej je dosegla akcija polovico stavljenege smotra, znamenje, da je prvotno navdušenje ponehalo. Zato bi bilo treba akcijo obnoviti.

Slovenske vojne slepce, nahajajoče se med vojno v zavodu za slepe v Gradcu, je poučevala čitanja in pisanja po Braillejevi metodi bivša usmiljenka Klara Verhunčeva, ki je bila tedaj v tamošnjem zavodu. Znakov za slovensko slepsko abecedo ni bilo treba šele iznajti, ako pomislimo, da je Braillejev sestav mednaroden, naša abeceda pa izmed vseh najenostavnejša. Znaki za šumnike so pa prevzeti iz hrvatske abecede, ker so jih imeli Hrvatje že davno, o čemer me potrjuje početnica za slepe, ki jo je sestavil že leta 1898 Vinko Bek, tedanji ravnatelj zem. zavoda za slepe v Zagrebu. Čudim se pa dejstvu, da objavlja Mellova enciklopedija, ki je izšla leta 1900, v pregledu slepčevskih abeced posameznih evropskih narodov, v hrvatski abecedi za »z« in »ž« ravno nasprotna znaka. Pravtako imajo tudi drugi slovanski in neslovanski narodi iste ali slične znake, ki odgovarjajo našim šumnikom.

Glede šumnikov se je vnela med učiteljicama Franico Bezlajevjo in Minko Skabernetovo polemika. Prva je objavila v »Slovincu« dne 20. julija 1919 članek »O slovenski abecedi za slepce po Brailu in predlaga originalne znake za č, š in ž, druga pa zagovarja v istem časopisu dne 29. julija 1919 pod naslovom »Še nekaj o slovenski abecedi po Brailu« in zagovarja že vpeljane znake za šumnike.

Za začetek slovenskega zavoda za slepe moramo smatrati čas po prevratu, ko je 22. novembra 1918. dospelo iz Gradca v Ljubljano 20 vojnih slepcev. Privedla sta jih pok. žel. uradnik Janko Klobčič in pa tedanja usmiljenka Vrliunčeva. Nastanili so jih v nekdanji belgijski, sedanjí vojvode Mišiča vojašnici. Takratna Narodna vlada za Slovenijo, poverjeništvo za socialno skrbstvo, je ustanovila tudi kuratorij za oskrbo slepcev, ki mu je načeloval mestni zdravnik dr. Mavricij Rus. Kot članica je bila poleg drugih gori imenovana prof. Skabernetova, ki ji je poveril kuratorij skrb za šolo. Ob koncu leta 1918/19 in začetkom šol. leta 1919/20 je dospela v Ljubljano tudi večina civilnih slepcev t. j. otrok in odraslih. Kuratorij je najel za zavod ustanovno zgradbo Kranjske hranilnice v Udmatu na Stari poti 3, ki je imela že prvotni namen, da sprejme pod svojo streho hirajoče, bolne, stare in slepe ljudi. Poslopje je bilo veliko, lepo, zračno in suho, torej zelo primerno za zavod. V ozadju je

imelo prostran vrt. Marsikomu je ugajalo in imponiralo. Semkaj so preselili tudi slepe invalide.

S šol. letom 1919/20 so otvorili na zavodu dvorazredno osnovno šolo. Za odrasle gojence so ustanovili delavnice za košarstvo in ščetarstvo ter ženska roč. dela. Poučevalo se je tudi petje in klavir. V enakem obsegu se je vršil pouk v šol. letu 1920/21. Zavodu je manjkalo le strokovno naobraženo učno osebje. Diletantizem pač nikjer ni na mestu.

Po podatkih o slepi deci v Sloveniji, ki jih je priobčil dr. France Cioršič v Novih zapiskih št. 2/1922, je bilo med 40 gojenci v šol. letu 1920/21 šoloobiskujočih slepih otrok 14. Štetje so izvršile politične oblasti in naštele vseh šologodnih otrok 27, izmed teh 13 dečkov in 14 deklic. Vendar se je poročevalcu zbujal sum, da je število slepe dece od 12 do 16 let (8) prenizko proti številu slepe dece od 7 do 12 let (19). Pritegnil bi, da to število ne more biti zanesljivo, ker se je kasneje iz posameznih političnih okrajev zglasilo za šolo godnih otrok več, kakor jih navaja poročilo. To nam dokazuje število otrok v šol. letu 1921/22.

S tem letom je bilo izročeno vodstvo šole piscu teh vrstic. Ker se je priglasilo v vsem 24 slepih otrok, se je osnovna šola morala razširiti na tri razrede. Kajti v oddelkih je pouk pri nepolnočutnih otrokih jako težaven, mestoma celo nemogoč. Za šoli odrasle gojence se je ustanovila obrtna nadaljevalna šola in zanjo sestavil učni načrt. Ministrstvo za trgovino in industrijo, oddelek v Ljubljani, je vzelo ustanovitev šole na znanje in potrdilo učni načrt. I. razred tega tečaja je obiskovalo 10 gojencev. Tečaj se je razdelil po vzoru enakih šol v Nemčiji na 3 razrede ter so se določili, upoštevaje splošne predpise za obrtno-nad. šole, sledeči predmeti: *a)* obvezno: verouk, slovstvo, obrtno spisje, strojepisje, obrtno računstvo, obrtna kalkulacija, obrtno knjigovodstvo, zemljepis in zgodovina, državoznanstvo, petje s teorijo, telovadba, strokoznanstvo (pletarstvo in ščetarstvo) in zdravoznanstvo; *b)* neobvezno esperanto, klavir, citre, gosli, tamburica; *c)* praktično delo v delavnicah. Kot učiteljice so delovale v osnovni šoli usmiljenke ss. Vincencija Blejčeva, Arhangela Kumčeva in Kolumba Nadižarjeva. Vse tri so bile izprašane učiteljice. Pisec sam je poučeval v obrtno nad šoli. Verouk je učil Fran Bonač, stalni katehet v Mostah.

Poleg pouka v klavirju in zbornega petja so se gojenci nanovo vadeli pevske in glasbene teorije in harmonije, igranja na citre in gosli. Poučeval je absolvirani konservatorist Fran Zdešar, citre pa nadučitelj Ivan Kiferle. Za praktično porabo v življenju naj bi služil gojencem pouk v strojepisju, za razvedrilo in razširjenje obzorja pa esperanto. Košarstvo je vadil odrasle gojence in gojenke mojster Fran Dolinar, ščetarstvo mojster Vinko Naglič, ž. r. dela pa usmiljenka Serafina Bohova. V večernih urah se je vršilo leposlovno in zabavno čitanje. Odraslim gojencem smo čitali na njih željo tudi primerne članke iz političnega časo-

pisja vseh struj, kar jako razvedrilo vpliva na duševno stanje slebčevo. Poleg tega razvedrila so obiskovali gojenci razne posvetne in cerkvene pevske in glasbene prireditve.

Ves pouk se je vršil smotreno tako, da smo z gojenci priredili v svrhu spoznavanja in zanimanja za slepstvo javno produkcijo v Kranju dne 13. junija, v Ljubljani 19. junija in v Celju 26. junija 1922. Gojenci so proizvajali deklamacije, pevske in klaviрске točke ter narodne pesmi za citre. Obenem se je vršilo propagandno predavanje o slepstvu. Nastop je imel povsod velik moralen in materialen uspeh.

Poleg neštetihih dobrotnikov naj omenim, da je umrla 24. oktobra 1921 doslej največja dobrotnica slovenskih slepcev Marija Križmanova. V svoji oporoki je postavila zavod za slepe za glavnega dediča. Podedoval je hišo na Karlovski cesti 5 v Ljubljani, in še nekaj gotovine. Poslopje se bo vsled njene poslednje volje rabilo šele čez 5 let.

Na drugi strani je zadel v tem letu slepce in slepstvo sploh hud udarec. Omenil sem že, da je poslopje, ki so bili v njem nastanjeni slepci, marsikomu ugajalo in imponiralo. Kar pomnim, so se vršila o njem pogajanja, posvetovanja, razne ankete itd. Zdravstveni odsek ga je brezpogojno hotel dobiti v svojo posest. Pretila je tedaj nevarnost tudi gluhozemnici. Gotovi krogi niso hoteli pomisliti, da s svojimi novimi napravami ubijajo drugo, za razvoj slovenskega slepstva ne manj važno kulturno napravo. In zgodilo se je, da je kupilo poslopje ministrstvo za narodno zdravje. V njem so nastanili javno bolnico za ženske bolezni. Zavod za slepe so premestili iz kulturnega središča v Kočevje, dasi so govorili proti premestitvi vsi razlogi. Navedel sem jih že v svojem studijskem poročilu in kasneje v »Učit. Tovarišu« in drugih slov. dnevnikih, a brez uspeha. Zato jih ne bom tu ponovno navajal. Ponavljam pa, da je pričakovati uspešne vzgoje in pouka na zavodu za slepe le v kulturnem središču, ker je vendar glavni smoter vsemu pouku in vzgoji dosega največje in popolne samostojnosti slepčeve. Navedel sem tedaj, da je poslopje v Kočevju premajhno, v pritličju celo vlažno, kar jako pospešuje škrofulozo, ki je pri slepih itak bogato zastopana, da je orientacija težavna, da ni telovadnice, ki je pri vzgoji slepih nujno in neobhodno potrebna itd. Uspeha ni bilo nikakega. Zgodilo se je pa, da mnogo slepih, celo takih, ki še niso dovršili svojih nauk, niso vpoklicali v zavod zaradi pomanjkanja prostora. Kako hud udarec je zadel slepe same, pa tudi njih revne starše, nam pričajo obupna pisma, ki so jih pisali. Ostrejšje kritike se vzdržujem. Omenjam le, da so odpustili celo edinega strokovnega učitelja za slepe.

Drugih naprav za slepe doslej pri nas še nimamo. Obstoje le podporno društvo slepih v Ljubljani, ki podpira svoje člane z naklonjenimi darovi in si je postavilo za svoj smoter ustanovitev doma za odrasle slepe. Ustanovljeno je bilo 7. novembra 1920. Predseduje mu G. F. Ju-

rasek. V letu 1922. je štelo 12 ustanovnikov, 230 podpornih in 65 rednih članov. Nekateri slepi so se osamosvojili in ustanovili lastne delavnice za košarstvo in ščetarstvo. Žal, da jih je le prav malo. So to po večini gojenci graškega, dunajskega in linškega zavoda in pa nekateri vojni slepi invalidi. Dva se pečata z uglaševanjem klavirjev. Večina slepih pa je prepuščena usodi ter vrši svoj obligatni posel — prosjačenje.

S tem zaključujem povestnico o slovenskem slepstvu in preidem k oni na Hrvaškem. Stjepan Horvat, ravnatelj zemalj. zavoda za odgajanje slepe dece v Zagrebu, piše o pouku slepcev na Hrvaškem v »Napredku« št. 17 iz leta 1901.*

(Dalje prihodnjič.)

IZ ŠOLSKEGA DELA.

ELIZA KUKOVČEVA:

Ilustrativno risanje na nižji stopnji.

Prvotni beležki pranarodov so bile risbe, ki so v preprostih obrisih nazorno zaznamovale predmete in dogodljaje, na katere se je nanašalo pismeno poročilo. Najbolj znani primeri takih risanih poročil so egipčanski hieroglifi in indijanski totem.

V poznejših dobah so Egipčani pri vsakdanjih opravih spisih namoestili hierogliffe s pismeni (hiratsko pisavo), pri kateri pa že pogrešamo nazornost. Sličen je bil razvoj pismenk pri drugih narodih.

V srednjem veku, dobi analfabetov, se je pokazal zgolj grafični značaj pismenk kot velik nedostatek: kajti umevanje pismenk zahteva strokovnega pouka. Šol pa je bilo malo. Šolali so se le duhovniki, ki so veljali za velike učenjake, ker so znali pisati in čitati. Zgodovina imenuje celo cesarje in viteške mogotce, ki se niso mogli ponašati s tako učenostjo. V prometu pa se je vendar javila potreba pismenih zaznamkov in čitanju istih. Ta potreba je povzročila preporek hieroglifov. Gostilničarji in trgovci so na izveskih označili svoje firme namesto s črkami z risbami ali skulpturami. N. pr. gostilna pri »treh gavtrožah«, prodajalna pri »zlati zvezdi«.

Še za dobe naše babice je »kmetska mala pratika« imela namesto besedila tipe v lesorezih. Zato je znal vsak analfabet »malo pratiko« čitati in dobro se mu je zdelo. Istotako so bile »sanjske bukve« z ozirom na potrebe analfabetov tiskane s tipi.

* Podatke posnemam iz Ratkovičeve »Slijepi i njihovo odgajanje«.

V novejši dobi, odkar analfabetstvo preneha, imata pratika in »sanjske bukve« poleg tipov tudi tiskano besedilo. Nasprotno pa trgovci v časopisih, koledarjih, na letakih in lepakih opremljajo svoje ponudbe s slikami, ki nazorno poočitujejo obliko in vrline ponujanega blaga.

V najnovejši dobi je tudi šola posegla po ilustraciji ter jo vzela kot učno sredstvo v svojo službo. »Delovna šola« je postavila učno načelo, naj se vsebina čitalne snovi kakor tudi ustnih predavanj poočituje z ilustracijami. Na nižji stopnji ilustruj učitelj, da uvede učence v risarsko tehniko; na višji stopnji pa naj učenci z risbami izražajo svoje misli ter naj dokazujejo vsebino svojih predstav.

Izvršujočemu ta učni princip se pojavi učitelju nižje stopnje kmalu potreba dveh vrst ilustracij namreč 1. barvne slike, 2. skice.

Barvne slike služijo fantaziji v oporo in poočitujejo predmete, ki leže izven obzora učenčevega. To so v prvi vrsti tipi iz bajeslovja: vila, škrat, angel varuh, povodni mož, pesoglavec, kralj Matjaž. Z barvnimi slikami se ilustrirajo tudi prizori, ki se v domačem kraju redko vidijo, pa jih omenja čitalna snov n. pr.: požar, povodenj, cigansko taborišče, vojaški pohod, semenj, vlak, železnica, ulica v mestu. So pa tudi živali, ki se sicer nahajajo v domačem kraju, ki pa jih otroci vsled njihove plahosti redko vidijo. To so zlasti ptice kakor: strnad, brglez, vuga, vodeb, vodomec i. dr. Treba jih je naslikati v naravni velikosti. Risbe, kakor jih nahajamo v naših zooloških knjigah, kjer je orel narisan v isti velikosti kakor vrabec, ustvarjajo napačne ali vsaj nejasne predstave, ker determinaciji niso postavljene meje.

Skice služijo deloma fantaziji kot kažipot, deloma spominu kot opora. Ker so enobarvne, glede mikavosti sicer zaostajajo za barvnimi slikami, vendar imajo prednost, da jih učitelj ob potrebi med predavanjem v kratkih minutah pričara na tablo, dočim zahteva izdelovanje barvnih slik dolge ure. Skice učenci tudi lahko posnemajo, kar je pri slikah zlasti na nižji stopnji nemogoče.

Skice so predmet delotvornim vajam učencev, toda vedno se moramo držati načela, da delotvornost v osnovni šoli ni namen, marveč le učno sredstvo v svrhu poočitovanja učne snovi. Nadalje ima delotvornost nalogo, da učvrsti predstave v učenčevem spominu. Izkustvo uči, da predstave, ki jih je upodobila roka, ki so torej ne le potom sluha in vida, marveč tudi potom tipa stopile v spomin, se temu mnogo globeje vtisnejo nego one predstave, ki sta jih ujela le uho in oko. Glavni pogoj uspešnega pouka je pazljivost, ki pa je često le navidezna. Učenci so, kakor da poslušajo, a ne slišijo, ker jim misli zlasti ob suhoparni učni snovi zablodijo v razigranost. Učenci gledajo, a le površno. Površno naziranje pa ne zapusti v spominu predstav, dočim se pri rokotvornem učenju učenec ne more odtegniti pazljivosti. Vsled tega se učna snov zanesljivo vtisne v učenčev spomin. Tudi ni boljše ponovitve priučene

snovi, nego da učenec pregleduje svoje skice, ker ga ob enem kratkocasi in navdaja z zadovoljstvom nad uspešno izvršenim delom.

Skice naj bodo lahko umljive in lahko izvršljive; vendar naj po možnosti upoštevajo pravila perspektive in moderne risarske tehnike.

Kakor služijo za izdelovanje spisov pismenke, tako služijo za izdelovanje skic tipi, ki jih morajo učenci znati na pamet kakor oblike pismenk in črk. Ilustrativno risanje torej v dvojnem smislu imenujemo spominsko risanje: prvič, ker služi spominu v oporo, drugič, ker tipe rišemo iz spomina. Risanje kot učna stroka ima v osnovni šoli slično nalogo kakor lep opis. V lep opisni uri pridobijo učenci znanje pismenk, v risarski uri pa znanje risarskih tipov. Učni pot je sledeči: 1. Učenci nazirajo predmet glede njegove oblike, sestavnih delov, medsebojne lege in razsežnosti delov. 2. Učitelj nariše obris na tablo, da uvede učence v risarske manire. 3. Učenci posnemajo obris, ki tvori risarski tip. 4. Tip se po možnosti pretvori v pismenko, izvedljivo z eno samo potezo.

V svrhu umevanja, posnemanja in poznejšega samostojnega zasnavljanja skic je že na nižji stopnji potrebno, uvesti učence v umevanje perspektive. S preprostimi skicami učencem razkazujemo najvažnejše perspektivne prikazni: 1. Razdalje se proti ozadju navidezno zmanjšujejo. 2. Vzporednice se v ozadju navidezno zblížajo, da celo strnejo. 3. Vodornice, ki leže višje nego naše oko, navidezno padajo ter se pretvorijo v poševnice. 4. Vodornice, ki leže nižje nego naše oko, se navidezno dvigajo ter se istotako pretvorijo v poševnice. 5. Navpičnice ostanejo vedno navpične. 6. Isti predmet, ogledovan od raznih strani, se nam pokaže v raznih oblikah.

Z ozirom na potrebe ilustrovanja je tudi treba učence opozoriti na različnost mimike, kako osebe in živali z različnimi potezami obličja in mnogoličnimi kretnjami in pozami izražajo svoja čustva. Predočijo in rišejo se naj v preprostih potezih maske in poze golega telesa, ne-le živalskega marveč tudi človeškega. Končno se vadijo poze oblečenih teles. Risanje okostja, ki se vadi na srednji in višji stopnji, sme na nižji stopnji izostati.

Omeniti je še, da mora risanje kot učna stroka dobiti docela značaj pismenih vaj. Prepisovanju odgovarja posnemanje učiteljevih risb kot temeljna vaja. Ta se stopnjuje v risanje po nareku, torej iz spomina, in privede do viška, to je do uporabe risanja kot izraževalnega sredstva, kar odgovarja prostemu spisju. —

Ideja ilustrativnega risanja — ni nova. Sprožil jo je Komensky v svojem »Orbis pictus«. Dasi je ta knjiga Komenskega najpopularnejše in splošno občudovano delo, vendar se je Orbis pictus do novejšje dobe zdel pedagogom kakor Kolumbovo jajce, ki ga niso znali postaviti. Še le »delovna šola« je idejo docela spoznala in jo takorekoč na novo odkrila. Arno Gürtler jo uporablja v svoji knjigi »Kindertümliche Faust-

skizzen für den naturkundlichen Unterricht in der Volksschule«, Wohlrab pri pouku novincev v svojem navodilu »Jahresarbeit einer Elementar-klasse« in Seinig pri pouku na vseh učnih stopnjah ter pri vseh predmetih, kakor to razkazuje v svojih spisih »Die redende Hand«, ter »Praxis des Gedächtniszeichens.«.

MATIJA HERIC:

Dve metodi skrajšanega množenja z desetinskimi števili.

Preden se lotimo v šoli skrajšanega množenja z desetinskimi števili, je treba mnogo predvaj, ki učence usposobijo, da temeljito poznajo dekadični sestav in znajo računati z mestnimi vrednostmi. Kako se učenci v teh predvajah izurijo, sem pokazal v razpravi »Spekulativno računanje in posebna metoda računanja z mestnimi vrednostmi«, objavljeni v številki 1—2 »Popotniku« 1922.

Šele ko smo vsestransko predelali te predvaje, zapišem na šolsko tablo zgled, n. pr. $821 \cdot 643 \times 345 \cdot 267$; učenci sodelujejo v svojih zvezkih ali na tablicah. Nikakor ni umestno, da ta zgled obenem izračunamo neskrajšano, ker bi to otroke motilo; skrajšana množitev se mora podati naravnost in nazorno. V to svrhu vprašamo: Katero vrednost ima na desni zadnja številka množenceva? -- množiteljeva? Kateri zmožek dado tisočine množene s tisočinami? (milijonine). Katero vrednost bo tedaj imela v zmožku zadnja številka samo 3 desetinke. Torej bodo v vseh 6 delskih zmnožkih desetitisočine in milijonine odpadle — in pogrešek je neizogiben. Imamo pa sredstvo, da ta pogrešek zmanjšamo ali ublažimo. V to svrhu začnemo skrajšano množenje z ednicami množiteljivimi. Kaj hočemo dobiti v zmnožku? (Tisočine.) Katero mesto množencevo moramo torej z ednicami množiteljivimi množiti, da dobimo tisočine. (Tisočine). V to svrhu zapišemo 5 ednic množiteljevih (in sicer sedaj le to številko) pod tisočine množenceve, ker jih v množitelju označimo s kljuko.

$$\text{Evo: } 821 \cdot 643 \times 345 \cdot 267$$

$$\begin{array}{r} 5 \\ \hline 4108215 \end{array}$$

Vse številke množenceve, množene s 5, dado prvi delski zmnožek 4108215, čigar zadje tri številke tvorijo tisočine, seveda smatramo tudi vse število 4108215 za tisočine.

Dalje množimo s 4 desetnicami. Množeč z desetnicami se pomakne vsaka številka množenceva za 1 mesto na levo. Katero številko moramo tedaj z desetnicami množiti, da dobimo tisočine? (Desettisočine.)

Torej

$$\begin{array}{r} 821\cdot6430 \times 345\cdot267 \\ \underline{\quad\quad\quad 4} \\ 32865720 \end{array}$$

4 desetice v množitelju značimo s kljukico in zapišemo pod dostavljeno majhno ničlo, značujočo desetisočine. Tako dobimo drugo delsko množitev, kjer zadnje tri številke zopet tvorijo tisočine.

Na to množimo s 3 stoticami množiteljevimi. Kam se pomakne vsaka številka množenčeva, ko množimo s stoticami? Kaj nam je s stoticami množiti, da dobimo tisočine? (Stotisočine). 3 stotice množiteljeve zaznačimo s kljukico in jih zapišemo pod majno dostavljeno ničlo značujočo stotisočine. Tretja množitev, čigar zadnje tri številke so spet tisočine, je torej ta le:

$$\begin{array}{r} 821\cdot64300 \times 345\cdot267 \\ \underline{\quad\quad\quad 3} \\ 246492900 \end{array}$$

Že od prej vemo, da se pomakne vsaka številka za 1 mesto na desno, ako množimo z desetnimi. Katero mesto bo torej množeno z desetnimi dobilo vrednost tisočin? (Stotine.) Torej bomo 2 desetini množiteljevi značili s kljukico in zapisali pod stotine množenčeve. Zadnja 3 mesta bodo spet tisočine. Tako nastane sledeča množitev:

$$\begin{array}{r} 821\cdot643 \times 345\cdot267 \\ \underline{\quad\quad\quad 2} \\ 164329 \end{array}$$

Ako množimo, kakor dosedaj v s e številke množenčeve z 2, dobimo 2 krat tisočine; torej je 6 desetisočin; a mi potrebujemo samo tisočine; torej vračunimo teh 6 desetisočin kot 1 tisočino, to je mi vzamemo 1 kot popravo ali korekturo ter jo prištejemo k tisočicam, rekoč: 2 krat 4 je 8, 8 in 1 je 9, 9 zapišemo; potem množimo dalje kakor navadno. Tako dobimo število 164329, čigar zadnja tri mesta so spet tisočine.

Sedaj množimo s 6 stotinami. Katero mesto nam je množiti s stotinami, da dobimo tisočine? (Desetine.) Torej bomo 6 stotin množiteljevih značili s kljukico in zabeležili pod 6 desetih množenčevih. Tako se poda sledeča množitev:

$$\begin{array}{r} 821\cdot643 \times 345\cdot267 \\ \underline{\quad\quad\quad 6} \\ 49298 \end{array}$$

Tukaj ne bomo več množili vseh številk množenčevih. Ako množimo 3 tisočine s 6 stotinami, bi dobili stotisočino, a te ne potrebujemo, pač pa bomo množili 4 stotine s 6 stotinami, da dobimo 24 desetisočin. Te dačo 2 tisočini in 4 desetisočine; 2 tisočini vzamemo za popravo ter ju pri-

štejemo tisočinam, 4 desettisočine izpustimo, ker ne dado pol tisočine; a porabili bi 1 tisočino več, to je 3 tisočine kot popravo, ako bi imeli na razpologo 25 do 29 desettisočin.

Takrat rečemo 6 krat 4 je 24 desettisočin, 2 kot poprava, 6 krat 6 je 36 in 2 je 38; 8 zapišemo pod tisočine, potem pa množimo do konca ko po navadi. Tako dobimo 49298, čigar zadnje 3 številke tvorijo kakor dosehdob tisočine.

Končno moramo množiti s 7 tisočinami. Kaj moramo množiti s tisočinami da dobimo tisočine? (Ednice). Pod 7 tisočin kljukico in jih zapišemo pod 1 ednico množenčevo! Tako imamo sledečo množitev:

$$\begin{array}{r} 821\cdot643 \times 345\cdot267 \\ 7 \\ \hline 5751 \end{array}$$

Tu hočemo samo dobiti desettisočine, ki jih vzamemo kot popravo ter jih prištevamo tisočinam.

Kaj moramo s 7 tisočinami množiti, da dobimo desettisočine? (Desetine). Torej 7 krat 6 je 42. to so 4tisočine, ki jih uporabimo za popravo; 7 krat 1 je 7 in 4 je 11; 1 tisočino zapišemo, 1 prištejemo stotinam itd. Tako dobimo zadnji delski zmnožek 5741 tisočin. Končno vse delske zmnožke seštejemo in dobimo ves zmožek.

Ko smo vse delske množitve natančno premotrili, zapišemo množenelec in množitelj enkrat ter beležimo številke množiteljeve eno za drugo pod številke množenčeve in sicer v istem redu ko dosedaj, potem se nam pokaže sledeča slika.

$$\begin{array}{r} 821\cdot64300 \times 345\cdot267 \\ 7\ 62543 \\ \hline 4108215 \\ 32865720 \\ 246492900 \\ 164229 \\ 49298 \\ 5751 \\ \hline 283686\cdot213 \end{array}$$

Iz tega postopanja se poda znano Močnikovo pravilo, ki slove: Ednice zapišemo pod zaželjeno mesto množenčevo (v tem slučaju pod 3 tisočini), vsa druga mesta ali vse druge številke pa v preobratnem redu.

Ko učenci pravilo docela razumejo, se vrši množenje zaporedoma, začenši s stoticami.

$$\begin{array}{r} \text{Evo: } 821\cdot64300 \times 345\cdot267 \\ \underline{7\ 62543} \\ 246492900 \\ 32865720 \\ 4108215 \\ 124329 \\ 49298 \\ \underline{5751} \\ 283686\cdot213 \end{array}$$

Kaj moramo s stoticami množiti, da dobimo tisočine? (Stotisočine). Kaj z deseticami, da dobimo tisočine? (Desettisočine) itd.

D r u g a m e t o d a. Odkar se spominjam in še danes se po srednjih in meščanskih šolah izvršuje skrajšano množenje desetinskih števil po ravnokar razjasnjeni Močnikovi metodi.

Že nekaj let pa zatrjujejo nekateri novejši izkušeni računarji metodi, da se s to metodo potrafi preveč časa, povrh še učenci iz te metode posnieto pravilo kmalu pozabijo, vsled česar je njena vrednost problematična. Ker se pa učenci, pravijo, uče za življenje in je skrajšano množenje neizogibno potrebno, je skrbeti za to, da se ga kar najlažje in najhitreje nauče, torej za izvežbanje dovolj časa pridobi. Zato priporočajo neko preosnovno, popravo skrajšanega množenja, češ, da v nje smislu nastopajoči izkazujejo izborne učne uspehe, in kar je glavni dobiček, glavna prednost, pospešuje računanje po tej metodi njih zanimanje za predmet, da vse dotične vaje samostojno izvršujejo in kar so se naučili, praktično uporabljajo.

V pojasnilo sledčči zgled: $7\cdot58594\ km \times 0\cdot97184$ Ker nam popolnoma zadošča, da le m natančno izračunamo, skrajšamo to množitev na 4 desetinke.

$$\begin{array}{r} \text{Evo: } 007\cdot58594\ km \times 0\cdot97184 \\ 6 \\ 8 \\ 606 \\ 5310 \\ \underline{68273} \\ 7\cdot4203\ km = 7\ km\ 420\ m \end{array}$$

Podloga tej metodi je prvič nam že znano splošno pravilo, da šteje zmožek vedno toliko desetinskih mest, kolikor oba činitelja skupaj, in drugič že v predvajah in v bistvu dekadičnega sestava označeno dejstvo, da se številke za posamezen zmnožek pomikajo za toliko mest na desno oziroma na levo od dotičnega mesta, kolikor kaže vsakokratni

množiteljev vzmož (potenca) od $\frac{1}{10}$ oziroma 10. Z drugimi besedami: Ako množimo z desetninami, stotinami, tisočinami itd. postane število 10, 100, 1000 krat itd. manjše; torej se pomakne vsaka številka za 1, 2, 3 itd. mesta na desno. Ako pa množimo z desetnicami, stoticami, tisočicami itd., potem se pomakne vsaka številka zmožkova za 1, 2, 3 itd. mesta na levo.

Na tem zgledu začnemo množiti s številko množiteljevo 4, rekoč: Številka znači milijonine. Ako množimo z milijoninami, bo množeno število 1000000krat manjše, vsled česar se vsaka številka množenčeva pomakne za 6 mest na desno. A mi hočemo imeti desettisočine; torej moramo množiti ono množenčevo število, ki daje pomnožena z milijoninami desettisočine, to so stotice. V to svrhu moramo korakati od desettisočin toliko mest na levo, da pridemo do stotic, to je od desettisočin 6 mest na levo. Ker pa imamo od desettisočin na levo samo 4 mesta, moramo desetice in stotice zaznamovati z majhnima ničlami. Vendar s 4 milijoninami ne množimo naravnost 0 stotic, namreč vsekdar prvo desno stoječo številko, tukaj 0 desetice, ki jih porabimo za popravo in potem še le 0 stotic. Začnimo: 4 krat 0 desetice je 0 za popravo, 4 krat 0 stotic je 0. Množiteljevo število 4 (milijonine) in za popravo vzeto številko 0 (desetic) značimo s kljukico, da se ne motimo; in tako množeče zaznamujemo zaporedoma v množitelju vsako številko, ki pride na vrsto, in v množencu one številke, ki jih rabimo za popravo. Sedaj množimo s številko 8, ta ima vrednost stotisočin. Ako množimo s stotisočinami, se pomakne vsaka številka množenčeva za 5 mest dalje na desno. Da dobimo desettisočine, se morajo s stotisočinami množiti desetice in zaradi poprave ednice. 8 krat 7 je 56, 6 kot poprava; 8 krat 0 je 0 in 6 je 6; 6 se zapiše na 4. desetinsko mesto. Ako množimo dalje z najbližjo številko 1 (desettisočine), vzamemo v množencu številko 5 (desetin) kot popravo itd. Zdaj že jasno vidimo, da pridejo v množencu tem nižja mesta v poštev, čim višja je mestna vrednost dotične številke množiteljeve, in vedno dobimo predpisano številko decimalko, tukaj 4. Ako katera mesta manjkajo, se izpopolnijo z ničlami.

Iz tega se poda pri hitrem računanju sledeče postopanje:

Nekrajšano pride v poštev 11 desetinskih mest, torej nam je v množencu 7 mest odšteti, oziroma 6 mest s kljukico zaznamovati; ali v množitelju je 6 desetink; torej nam je v množencu korakati od desettisočin 6 mest na levo, tam so stotice, 0 desetice in 0 stotic beležimo z majhnima ničlami. Računimo! 0 (desetic) kot popravek s 4! Odpade. 7 kot poprava z 8! 56, da 6 kot poprava, 0 in 6 je 6, se zapiše 5 kot poprava z 1! 5, da 1 za popravo, 7 in 1 je 8; 8 se zapiše! Črta! (Se sešteje) 4 desetinke! Število se glasi: $7 \cdot 4203 \text{ km} = 7 \text{ km } 420 \text{ m}$.

Še mnogo očitnejša je korist skrajšanega množenja pri elementarni rešitvi obrestnoobrestnih računov, ki se čestokrat rabijo v vsakdanjem

življenju. Na nižjih srednjih in na meščanskih šolah se ne obravnavajo logaritmni in geometrijske progresije, s katerimi se dado obrestnoobrestni računi v nekaj minutah rešiti: zato se morajo te vrste računi reševati s pomočjo obrestnoobrestnih činiteljev, ki jih zaradi mnogo desetink skrajšano množimo. To dejstvo dokazuje n. pr. sledeča računsko naloga iz vsakdanjega življenja.

Dobrotnik voli svoji domači občini hranilno knjižico z 2486 Din z namenom, da se po 100 letih z glavnico, ki bo po 4% do takrat narasla, zgradi novo poslopje; na kateri znesek sme občina računati?

V šolskih računih so obrestnoobrestni činitelji izračunjeni samo za 30 let; torej se ta naloga ne more neposredno rešiti in moramo končno vrednost po 1 Din po 100 letih določiti iz računa. Na neskrajšan način bi dobili pri tem 24 desetink. Ako pa izvršimo vsako od potrebnih množenj skrajšano na 4 desetinke, si prihranimo 236 števil, in je izračunana končna vrednost 50·5047 Din za 1 Din po 100 letih dovolj natančna.

Prav na tem zgledu učence nazorno prepričamo o vrednosti tega računsko prikrajška, skrajšanega množenja. Nedvomno bodo spoznali, da si prihranijo s tem prikrajškom mnogo dragocenega časa, in vendar izračunajo zaradi poprave, ki se neprestano naglašča, zahtevano končno vrednost; kajti pogrešek v našem slučaju znaša okoli 0·0002 Din, torej neznamen, da se niti ne splača govoriti o njem.

TELESNA VZGOJA.

DR. LJUDEVIT PIVKO:

Skoki.

Učni načrt skokov gl. Pivko-Schaup, Telovadba II. str. 77 do 79. (Izd. Slov. Šol. Mat. 1922).

I. šolsko leto.

1. Čepenje, roke v bok: 2—5 skokov v čepenju *a)* naprej, *b)* v stran, *c)* nazaj.

2. Posnemovalni skoki *a)* kako žaba skače (skok po vseh štirih), *b)* kako vrana skače (skok sonožno).

3. Učenci korakajo v redu drug za drugim — učitelj je vodnik (čelni krajnik) — in prestopajo in preskakujejo v **pohodu** razne majhne ovire: ležeče veje, desko, brvno, ozek jarek, 20 cm visoko napeto vrv itd.

4. Skok poedincev z zaletom čez majhne ovire.

5. Tek reda s preskoki čez majhne ovire — učitelj je čelni krajnik.

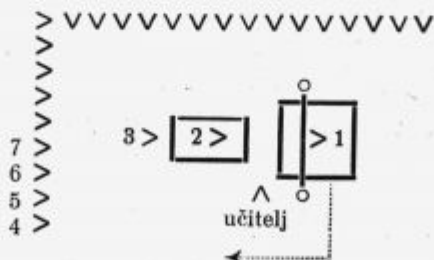
6. Preskok nizkega brvna (gredi). Bojazljivi učenci preskakujejo s pomočjo vstopa na brvno.

7. Poizkusi skoka v daljino *a)* brez deske, *b)* z desko. Deska je 10 *cm* visoka, blazina 40 *cm* od deske. Odrivišče in doskočišče nam lahko naznačuje vrvica ali šiba na tleh. 1. Učenci korakajo v razdalji 4 korakov drug za drugim in prestopajo naznačeno daljino. Po prestopitvi korakajo enakomerno dalje, kakor kaže načrt. 2. Ko pride zopet prvi na vrsto, povečamo daljino za 10 *cm*. Nekateri še prestopajo, drugi pa že preskakujejo. 3. Zahtevaj, naj prestopi vsak z desno nogo. 4. Z levo nogo. 5. Daljino povečaj zopet za 10 *cm*. Sedaj preskakujejo vsi.

II. šolsko leto.

1. Skok v daljino z mesta *a)* brez deske, *b)* z desko. Blazina 40 *cm* daleč od deske, vrvica 10 *cm* od kraja blazine, torej 50 *cm* od deske, 5 *cm* nad blazino. Prvi učenec stopi na rob deske (prsti presegajo nekoliko rob deske), drugi stoji za desko in pridružuje desko z nogo, da se pri odzivu prvega ne premakne. Na povelje »Z d a j!« skoči prvi in obstoji po doskoku na blazini. Na povelje »Dalje!« koraka prvi v vrsto, drugi na desko, tretji za desko. Prihod k deski in odhod na mesto v vrsti se vrši z brzimi koraki.

Vrvico oddaljujemo po 5 *cm*.

2. = 1. z zaletom in odzivom enonožno.

3. Tek reda s preskoki čez majhne ovire. Vodnik je učenec.

4. Pripravljalne vaje za lepo skakanje.

Spetna sloja (na prednjem robu deske), priročiti, pesti: 1. predročiti, pesti v palčjem položaju, 2. zaročiti ven, počep (na prstih!) in zmeren predklon, 3. vzravnavava v vzpon in hitro predročiti, 4. spetna stoja, priročiti. — Tudi kot skupna prosta vaja v razstopu. (Gl. pripravljalne vaje. Telovadba II. str. 70, I.—III.)

5. Vaja odriva sonožno: 1. predročiti, 2. zaročiti ven, počep (na prstih), 3. zamahniti krepko z lehtmi naprej, odriniti se z nogami — skok naprej. Po doskoku, ki ga na tej stopnji ne popravljamo, se učenec hitro vzravna in obstoji.

6. Vaja skoka v daljino čez nizko vrvico, ki jo oddaljujemo po 5 *cm* (čez šibo, ležečo na zemlji)

III. šolsko leto.

1. Skok v daljino čez naravne ovire (jarek, luža, kamenje).

2. Skok z mesta z odzivom sonožno brez deske (ali z desko) čez majhne ovire (brvno, kamen, jarek) 50—70 *cm*.

3. Odriv enonožno z zaletom 2 korakov. S kredo (v telovadnici) ali s šibo naznači stojišče, kamor se postavi telovadec, nato naznači mesto za prvi korak. Drugi korak je na konec deske. Štej 1! 2! 3! Na 3! je doskok. Daljina se povečuje postopno od 60—70—80—90—95—100—105—110 do 115 *cm*.

4. Odriv enonožno z zaletom 3 korakov. Vrvica je začetkoma 70 *cm* od deske. Odriv vadimo menoma z d. in l. nogo. Daljino stopnjujemo: 70, 80, 90, 100, 110, 115, 120, 125, 130 *cm*.

5. Skok v višino z mesta, z desko, z odzivom sonožno. Blazina leži tik ob deski, vrvica je 20 *cm* od deske, začetkoma 10 *cm* nad blazino. Konci prstov so na deski (ne segajo preko roba kakor pri skoku v daljino). V letu je treba noge visoko prednožno skrčiti. Vrvico zvišuj polagoma na 20, 30, 40, 50 *cm* in ponavljaj vsak skok. Prvič opozarjaj samo na pravilen odriv, drugič obračaj pozornost na doskok. Doskok vadi v počep (na prste!), po doskoku zahtevaj lepo prožno vzravnavo.

6. Skok v višino z zaletom, z desko. Blazina je tik za desko, vrvica je oddaljena na prednoženje in 25 *cm* visoko nad blazino. Odriv z enim (s prvim) korakom: Stoja na začetku deske — korak z d. naprej — odziv z l. — preskok z doskokom sonožno. Zviševanje: 30, 35, 40, 45, 50, 55, 60, 65 *cm*.

7. = 6., skok čez latico 2 *m* dolgo.

8. = 6., odziv z drugim korakom. Začetkom naznačuj mesto za prvi in drugi korak.

9. = 6., odziv s tretjim korakom. Višina vrvice 30—70 *cm*.

10. Preskakovanje ene ovire v teku kot tekma vrst.

Oddelek razdeli na 3—4 enako močne vrste. Vsaka vrsta teče posebej in preskakuje oviro. Najslabša je vrsta, ki šteje največ učencev, koji niso ovire preskočili.

11. Proste vaje za lepi skok (gl. Telovadba II. str. 70, pripravljalne vaje I.—VI.).

IV. šolsko leto.

1. Skok v daljino z desko in brez deske (enkrat z desko, drugič brez deske). Pri skoku brez deske naznačujemo s črtami na zemlji odskočišče in doskočišče. Ako imamo blazino, potegnemo črto po sredi blazine, da ne doskakujejo na rob. Doskok bodi na prste in v globlji počep (ne v čepenje); trup bodi uleknjen, prsa napeta, glava pokonci. Najprej vadi skok z mesta z odzivom sonožno.

2. = 1., z mesta z odzivom enonožno:

a) iz predkoračne stoje z d., odziv z d.,

b) iz predkoračne stoje z l., odziv z l.,

c) iz predkoračne stoje z d., izkorak z l. in odziv z l.,

d) iz predkoračne stoje z l., izkorak z d. in odziv z d.

3. = 1., v pohodu.

4. = 1., v teku. Ne hiti k velikim skokom. Mero stopnjuj polagoma, kadar so vsi preskočili, in sicer le neznatno, po 5 *cm*.

5. Skok z mesta z odzivom sonožno. Skok v višino vadimo, kadar dobro ovladajo skok v daljino. Začenjaj z neznatno višino 20—40 *cm*. Učenci naj pri skoku močno krčijo kolena (dvigajo jih k prsom) in jih takoj v letu napenjajo, da prihajajo pri doskoku na prste z uleknjenim trupom. Doskok bodi v globlji počep. Zviševanje vrvice po 5 *cm*.

6. = 5., z odzivom enonožno (prim. vaje 2. a), b)).

7. = 5., skok z enim korakom (gl. 2. c), d)).

8. = 5., v pohodu.

9. = 5., s kratkim zaletom.

Vsak skok ponavljamo vsaj enkrat. Odziv vadimo menoma z d. in l. nogo. Poljubnega odziva ne dovoljujemo na tej stopnji. Višino skokov stopnjujemo po 5 *cm* do najvišje mere 70 *cm*. Najčešče vadimo skok z zaletom, nazadnje pa izključno z zaletom.

10. Proste vaje za lepi skok (gl. Telovadba II. str. 70, I.—VII.)

V. šolsko leto.

1. Skok v daljino z mesta (70—100 *cm*, deklice 60—80 *cm*.)

2. Skok v daljino z zaletom (150—200 *cm*, deklice 120—180 *cm*).

V prejšnjih letih smo vežbali le odziv, doskok in zalet, na let se pa še nismo ozirali. Na tej stopnji zahtevaj natančno stojo, dovoljni zalet, pravilni, krepki odziv, natančni, prožni doskok. Nikakor nimaš naloge, da dosegaš prvovrstne uspehe v skoku v daljino, temveč nauči samo, kako je treba skakati, da je skok lahek, lep in pravilen. Dokaži učencem

posledice slabega držanja telesa. V trenutku, ko prileti telovadec na tla, mora imeti že zopet napete noge in uleknjen hrbet, da se mu s počepni zmanjša moč padca.

3. Skok v višino, enkrat brez deske, drugič s 6—10 *cm* visoko desko, vsako uro z vsemi načini odriva: *a)* sonožno z mesta, *b)* enonožno z mesta, *c)* z zaletom.

Vrv bodi začetkoma 30 *cm* od tal. Višino stopnjuj po 5 *cm* in sicer samo do mere, ki jo večina učencev gladko preskakuje.

Skok z mesta izvajamo do višine 70 *cm*, dekllice do 60 *cm*.

4. Skok v višino z zaletom do 90 *cm*, dekllice do 75 *cm*.

Skok v višino vežbaj tudi z razno širino stojal (200, 180, 150, 120, 100 *cm*).

5. Proskok z razno širino stojal.

6. Skok čez trdne ovire (čez 40 *cm* visoko gred, čez kol, ki ga držita dva klečeča součenca).

7. Proste vaje za lepi skok (gl. Telovadba II., str. 70, V.—VIII.).

VI. šolsko leto.

1. Skok v daljino z mesta. Začenjaj z daljino 70 *cm* in stopnjuj: 80, 90, 100, 110, 115, 120, 125, 130 *cm*.

Deklice: 60, 70, 80, 95, 100, 105, 110. *cm*.

2. Skok v daljino z zaletom do 240. *cm*.

Dečki: 150, 170, 180, 190, 200, 210, 220, 225, 230, 235, 240 *cm*.

Deklice: 120, 140, 160, 170, 180, 190, 195, 200, 205, 210 *cm*.

3. Skok v daljino z obrati pri doskoku.

Vežbaj skok v daljino često brez deske, čez naravne ovire.

Skok čez zid (čez dve nizki vrvici, prva vrv blizu odrivišča, druga 1 *m* dalje proti doskočišču). Višino in širino »zidu« stopnjujemo neznatno do višine 40 *cm* in širine 120 *cm*.

5. Proskok. Stojala so bliže odrivišču 150 *cm* narazen. Gorenja vrvica v višini 180 *cm*, doljenja 40 *cm*. Vajo stopnjujemo z oddaljevanjem stojal od odrivišča.

6. Dvoskok v daljino z mesta in z zaletom. Odriv *a)*-z d. — z l. — doskok sonožno, *b)* z l. — z d. — doskok sonožno.

7. Skok v višino z mesta kakor V., dečki do 80 *cm*, dekllice do 65 *cm*.

8. Skok v višino z zaletom: dečki do 100 *cm*, dekllice do 80 *cm*.

9. Skok čez trdno oviro (deblo, klop, gred) v višini 40—50 *cm* (varstvo!).

10. Priprava za skok v globino. Seskok z 80—90 *cm* visokega crodja (z brvna). Pazi, da ne seskakujejo navpično navzdol, temveč čim najbolj poševno naprej dol, na prste, v globlji počep.

VII. šolsko leto.

1. Skok v daljino z mesta. Dečki začenjajo z daljino 90 *cm* in stopnjujejo na 100, 110, 120, 130, 135, 140, 145, do največje daljine 150 *cm*.

Deklice: 70, 80, 90, 100, 110, 115, 120, 125, 130 *cm*.

2. Skok v daljino s spremniki (gibi lehti, obrati) v letu in z doskokom.

3. Skok v daljino z zaletom do 280 *cm*.

Dečki: 180, 200, 220, 230, 240, 250, 260, 265, 270, 275, 280 *cm*.

Deklice: 140, 160, 180, 190, 200, 210, 215, 225, 230 *cm*.

4. Skok v daljino čez večjo naravno oviro, (potok do 200 *cm* širine, čez jamo, čez troje brven, kup zemlje, kamenja).

5. Proskok v daljino kakor VI.

6. Dvoskok kakor VI.

7. Troskok z zaletom:

a) odriv z d. — l. — d. — doskok sonožno,

b) odriv z l. — d. — l. — doskok sonožno.

Troskoka ne vadimo pogostoma, temveč ga včasih poizkušamo, da je telovadna ura pestrejša. S troskokom dosežamo na tej stopnji zmerne daljine (4—5 *m*). Naznačuj učencem mesta za odrive.

Odmerjeno dobo za skakanje v daljino delimo vslej na 2 polovici in vadimo najprej skoke z mesta, nato pa skoke z zaletom. Po možnosti menjavamo redno težje skoke z lažjimi, nazadnje pa izvrši vsak učenec eden ali dva skoka največje možne mere. Vse skoke merimo, da se učenci zavedajo svojih sposobnosti (črte na tleh v razdalji po 10 *cm* s številkami).

8. Skok v višino z mesta kakor V., dečki do 85 *cm* (40, 50, 60, 70, 75, 80, 85), deklice do 70 (35, 45, 55, 60, 65, 70).

9. Skok v višino z zaletom, dečki do 110 *cm* (60, 70, 80, 90, 95, 100, 105, 110), deklice do 90 *cm* (50, 60, 70, 75, 80, 85, 90).

Otežitve pri skoku v višino s spremniki kakor pri skoku v daljino. Najvišjih mer ne zahtevamo redno, temveč določamo v to svrho izjemoma nekaj telovadnega časa (dvakrat, trikrat na leto).

10. Skok v daljino in višino. Doskočišče je začetkoma oddaljeno 90—100 *cm* od deske, vrvica je 40 *cm* visoko. Polagoma stopnjujemo daljino do 180 *cm*, višino do 60 *cm*, toda ne sočasno, temveč enkrat daljino za 10 *cm*, drugič višino za 5 *cm*.

11. Proskok v višino. Gorenjo vrvico znižujemo od 180 *cm* navzdol po 5 *cm*, dolenjo zvišujemo od 40 *cm* navzgor po 5 *cm*, toda ne sočasno.

12. Dvoskok in troskok v višino in daljino: klečeči tovariši drže vrvico 30—60 *cm* visoko v raznih določenih razdaljah. V skokih si sledijo učenci hitro drug za drugim v redu.

13. Skok v globino, dečki iz doramenske višine, največ 120 *cm*, deklice iz doprsne višine, največ 80—90 *cm*, poševno naprej k tlom. Da

zabraniš navpično skakanje, ki je škodljivo zlasti deklicam, napni nizko vrvico 50 *cm* pred odriščem. Seskok začnemo iz višine 50 *cm* in ga vadimo prvič iz seda z odrivom z rokami, drugič iz čepenja, tretjič iz stoje (s počepom). Doskok bodi v globlji počep, ne v čepenje, spojenih pet, uleknjenega trupa. Opozarjaj neumorno, da je treba doskakovati na prste, nikdar na pete. — Spajaj seskoke s spremniki, gibi lehti in nog in obrati. (Skok z zidu, mize, klopi, iz vese na navpični lestvi itd.).

14. Tekma v teku čez ovire (gl. Telovadba I. str. 165).

15. Vežbanje skoka s prožno desko (s poševno »naskočno« desko). Deska 250 *cm* dolga, prednji rob je 50—60 *cm* visoko. Pričenjaj z vežbanjem *a*) hoje in teka na desko, ustavitev na gor. robu, obrat in tek navzdol; *b*) poskoki enonožno in sonožno gor; *c*) seskok sonožno z mesta (v »globino«), *d*) seskok z odrivom enonožno z mesta; *e*) poizkus skoka z zaletom in odrivom enonožno.

VIII. šolsko leto.

1. Skok v daljino z mesta, dečki do 170 *cm*, deklice do 150 *cm*, često tudi s spremniki v letu in pri doskoku.

2. Skok v daljino z zaletom, dečki do 320 *cm*, deklice do 260 *cm*.

Ne išči prevelikih uspehov poedinih dobrih skakalcev. Mladina na tej stopnji rada pretirava dovoljeno mero izvedbe, kar ji nikakor ne more koristiti.

3. Skok v daljino čez večje naravne ovire (kakor VII. 4.).

4. Pröskok v daljino: stojala stoje na polovici leta (med odriščem in doskočiščem) in jih polagoma oddaljujemo bliže k doskočišču.

5. Dvoskok. Poleg načina, navedenega v VI. 6., vadi tudi *a*) odriv z d. — d. — doskok sonožno, *b*) odriv z l. — l. — doskok sonožno.

6. Troskok. Poleg načina VII. 7. vadi še:

a) odriv z d. — d. — l. — doskok sonožno,

b) odriv z l. — l. — d. — doskok sonožno.

7. Skok v višino z mesta, dečki do 90 *cm*, deklice do 80 *cm*.

8. Skok v višino z zaletom, dečki do 120 *cm*, deklice do 100 *cm*.

9. Pröskok v višino kakor VII. 11. Okno naj je čim dalje ožje in manjše.

10. Skok v višino in daljino z mesta in z zaletom kakor VII. 10. Dva para stojal z vrvicama po 40 *cm* visoko stojita med desko in blazino, prvi par 60 *cm* od deske, drugi par 50 *cm* za prvim, blazina za drugim parom. Vaje stopnjujemo z oddaljevanjem deske po 5—10 *cm* in sočasno z oddaljevanjem prvega para stojal. Daljino stopnjujemo tako do najvišje mere 250 *cm* za dečke, 200 *cm* za deklice.

Drugič skačemo v stalno daljino 150 *cm* (deklice 120 *cm*) in zvišujemo zdaj prvo, zdaj drugo vrvico po 5 *cm*.

11. Skok v globino kakor VII. 13.
12. Tekma v teku čez troje ovir (gl. Telovadba I, str. 165).
13. Skok s prožno desko in skok z naskočno desko z zaletom v daljino in višino (zmerno!)
14. Skok čez naravne ovire z bremenom, (z vrečico zemlje, z lahkim lesenim bremenom, s primerno težkim nahrbtnikom).

KULTURA.

FRAN ERJAVEC:

CENIK KNJIG UČITELJSKE TISKARNE.

Za zadnji božič je izdala Učiteljska tiskarna pregledno urejen cenik knjig svoje založbe. Že površen njegov pregled daje sedanjemu vodstvu te močne učiteljske institucije najlepše izpričevalo, kajti podjetje se je iz skromne tiskarnice dokopalo v kratkih letih do velikega zavoda in do enega prvih slovenskih založništev. Smatrati pa moramo da tako podjetja niso zasebna zadeva združnikov, da niti ne posameznih stanov (v tem slučaju učiteljstva), temveč važne občenarodne kulturne institucije, na katerih je interesiran ves narod; zato tudi smemo priznavati našim revijam pravico, da razpravljajo v dobrobit naroda in njegove kulture o njihovem poslovanju. Saj smo Slovenci tako majhen narod in naša gmotna sredstva so tako skromna, da smemo zahtevati najekonomičnejše gospodarstvo in največjo sistematiko v organizaciji vsega kulturnega dela. Saj so celo Nemci, ki so velik in bogat narod, izvedli zadnja leta v tem pogledu dalekosežno organizacijo.

Slovensko založništvo se je zadnja leta visoko dvignilo. Še pred kakimi tridesetimi, štiridesetimi leti pri nas ni bilo dobiti založnika za najnujnejša dela in je bila njih izdaja mogoča le s pomočjo obče narodnih ustanov (»Družbe sv. Mohorja« in »Slovenske Matice«); toda danes izdajajo že privatna založništva dela iz eksaktne znanosti. To je mogoče razlagati le iz nepričakovano povečanega konsuma knjig, kajti še pred vojno so se tiskale prvovrstne publikacije v 1000—1500 izvodih, dočim je danes naklada 3000—5000 že običajna. Še pred par desetletji je bila beseda »honorar« pri nas skoro neznan pojem in so šteli založnike med nekake narodne »dobrotnike«, toda danes je dobro organizirano založništvo že dokaj dobičkanosen posel. Nekoč sta izdala tu pa tam kako knjižico le Blasnik in Giontini, danes posluje samo v Ljubljani sedmero prvovrstnih in agilnih privatnih založnikov Učiteljska tiskarna, Schwentner, Tiskovna zadruga, Jugoslovanska knjigarna, Nova založba, Bamberg in Jug).

Če pa pregledujemo publikacije navedenih založnikov iz zadnjih let, moremo nekako sistematičnost ugotoviti kvečjemu pri »Tiskovni zadrugi«, dočim vsa ostala založništva žive menda le »iz rok v usta«; ne moremo pa najti onega jasnega cilja in jasne metode, ki sta elementarna pogoja vsakega uspešnega kulturnega dela. Ne da bi hotel kratiti zaslug Učiteljske tiskarne, s katero se hočemo danes podrobneje pečati, je treba povedati, da ji to še nedostaja.

Če pregledujemo namreč omenjeni cenik, najdemo v njem sledeče oddelke:

1. Slike in kipe naših mož.
2. Zbirko »Slovenski pesniki in pisatelji«.

3. Zbirko »Zbrani spisi naših mladinskih pisateljev«.
4. Zbirko pravljic in pripovedk.
5. Razni mladinski spisi.
6. Lepslovna dela.
7. Poučna in znanstvena dela.
8. Pesmarice in muzikalije.
9. Šolske knjige.

Kaj torej manjka? Ničesar, prav ničesar, z drugimi besedami: Učiteljska tiskarna, odnosno njeno založništvo se polzkuša prav na vseh poljih. To pa po mojem prepričanju ni pravilno, ker neizbežno vodi v diletantizem; ta se najbrže tudi s čisto komercialnega stališča ne more obnesti, je pa na zunaj znak pomanjkanja jasnega cilja, programa in metode. Učiteljski tiskarni bi menda najbolje odgovarjalo, ako se omeji le na šolo in na to, kar je s šolo v zvezi; na tem polju pa bi pri sedanjih svojih agilnosti in požrtvovalnosti ustvarjala lahko kulturne dobrine visoke vrednosti in bi postala tako eden najvažnejših členov v verigi naših kulturnih ustanov, in to v čast stanu, ki jo je ustvaril in v veliko korist vsemu narodu. Oprta na trdno organizacijo, ki stoji za njo, bi do gotove meje lahko naravnost zmonopolizirala našo mladinsko in pedagoško literaturo (oboje v širjem pomenu besede), kar bi ji tudi s komercialnega stališča gotovo ne bilo v škodo. Gledaje s tega vidika, naj bi torej prepuščala zalaganje leposlovnih (za odrasle), kakor tudi znanstvenih in poučnih del drugim založništvom (ki bi si morala seveda zopet med seboj deliti delo), sama naj bi pa izpopolnila organizacijo v založbi mladinske in pedagoške literature.

Mladinska literatura, ki jo zalaga Učiteljska tiskarna, je obsežena v štirih oddelkih, to je

1. zbirki »Slovenski pesniki in pisatelji«,
2. zbirki »Zbrani spisi naših mladinskih pisateljev«,
3. »zbirki pravljic in pripovedk«,
4. razni mladinski spisi,
5. prevodi iz tujih mladinskih slovstev.

Poslednji oddelek se mi zdi še posebno važen, ker je ravno produkcija dobrih originalnih mladinskih del precej revna. V tem pogledu naj bi si založništvo poiskalo za to zbirko posebnega urednika - recenzenta, čigar naloga bi bila, da poišče najboljša dela svetovne mladinske literature in jim najde dobrega prevajalca. Urednik bi moral delati popolnoma sistematično in smotreno. Tako bi imeli lahko v doledni dobi (15—20 letih) prevedena vsa glavna dela svetovne mladinske literature, ki bi bila našemu narodu v čast, mladini pa v veliko korist.

Podobno bi se dalo urediti tudi glede ostalih oddelkov. Zlasti važna je n. pr. »Zbirka pravljic in pripovedk«, za katero sem bil dal založništvu pobudo slučajno. Mislil sem tu v prvi vrsti na narodne pravljice in pripovedke različnih narodov, kajti umetne bi sodile v zbirko prevodov. Tudi ta zbirka zahteva samostojnega urednika, ki pozna svetovno literaturo in ki bi moral postopati prav tako sistematično in smotreno, da bi dobili na ta način v dolednem času na naš knjižni trg najboljše in najznačilnejše narodne pripovedke vseh narodov, kar bi ne pomenilo le plodnosne obogatitve našega mladinskega književnega trga, temveč naše literature sploh; saj bi segalo po njih tudi odraslo občinstvo z velikim zanimanjem.

Samostojni uredniki posameznih oddelkov, katerim bi moralo dati založništvo seveda obširno polnomoč, bi imeli važno kulturno nalogo, da končno ustvarijo primerno slovensko mladinsko knjižnico izvirnih in prevedenih del, ki bi tudi kvalitativno odgovarjala današnjim zahtevam. Njih naloga bi bila v prvi vrsti organizato-

rična. Tako nimamo pri nas n. pr. primernih otroških iger za naše šolske odre in učiteljstvo je prisiljeno segati po stvarih, ki ne morejo mikati ne gledalcev, še manj pa igralcev. Ker na take izvirne igre in igrice ne utegnemo čakati, bi bilo treba poiskati pisatelja, ki bi jih izbral iz literatur drugih narodov in jih dovršeno preložil morda celo podomačil. Za tako kočljivo delo pa zopet ni primeren prvi, na katerega bi založništvo slučajno naletelo, temveč bi ga moralo iskati in iskati, dokler ne najde res pravega.

Tako bi mogli meditirati o potrebah in o organizaciji našega mladinskega književnega trga še dalje, a zadostuje naj za enkrat to. Glavno, kar se mi je zdelo umešno pripomniti k zgoraj navedenemu ceniku je, naj posveti podjetno založništvo svojo pozornost v prvi vrsti, če ne izključno mladinski literaturi, in da naj zastopa v tem pogledu čim najbolj sistematično in smotreno. To pa najlaže doseže tako, da si najde za vsak oddelek samostojnega in res poklicanega urednika, čigar naloga bi ne bila le, da založništvu daje nasvete glede ponudjenih rokopisov, temveč tudi iniciativno organizira. S takim organiziranim delom koristi založništvo našemu mladinskemu slovtstvu in si pribori mesto med našimi kulturnimi institucijami.

RAZGLEd.

A. SLOVSTVO.

J. Brinar, Zgodovina za mešč. šole, I. del, stari in srednji vek (120 str.), II. del, novi vek (123 str.), Ljubljana 1922, založila Jugoslovanska knjigarna.

Pred nedavnim je izšla gornja, že teko pričakovana zgodovina ter izpolnila vrzel med učnimi knjigami razvijajoče se meščanske šole. Prvi del vsebuje učno snov za 1. in 2. razred, drugi za 3. razred. Toda nekatere partije tega dela bo treba prenesti v 4. razred, n. pr. ustavo.

Pisatelj pričinja s prazgodovinsko dobo; želeti bi bilo, da bi poleg slovenskih gradišč omenil dvoje ali troje izven Slovenije (n. pr. v Bosni). Najstarejše učnike naših pradedov (Egipčane, Feničane itd.) obravnava vsekakor prekratko in presuhoparno, kar se mora reči o starem veku sploh. Slišal sem o pritožbah drugih učiteljev, posebno učiteljev 1. skupine, ki se strinjajo v tem, da v stari, pa tudi v novejši zgodovini kar mrgoli imen, ki si jih učenci ne morejo zapomniti. Učenje nekaterih partij je baje celo težavno. Krivda

pa ne leži na knjigi sami: še preveč se v naših šolah goji brezmiselno učenje na pamet. Za »guleže« in učitelje, ki vzgajajo »guleže«, je stari vek Brinarjeve Zgodovine brezdvomno pretežak. Toda učitelj mora učno snov pripovedovaje razširiti, izpopolniti in okrasiti; navajati mora deco, da se ne uči na pamet, ampak s pametjo, s premislekom in da pripoveduje s svojimi besedami, razširjajoč in oživljavač inace suhoparno tvarino. Knjiga nudi v sedanji obliki ogrodje, ki ga treba primerno oživeti. Zato se priporoča pri izpraševanju retrospektivna metoda. Na ljubo koncentriranosti je pisatelj na večih mestih opustil očrtavanje vzročnih zvez med posameznimi dogodki in zagrešil tudi netočnosti.

Tako omenja n. pr. na str. 20 nekega Darija, pa ne pove, da je to perzijski kralj Darij Kodoman. Nasprotno so nepotrebni nekateri izreki, enako pregleda grške oz. rimske zgodovine po dobah takoj v začetku dotičnega poglavja (str. 12, oz. 23.) Takšen pregled bi bil na koncu poglavja na mestu. Poprej ga itak nihče ne razume, kar izziva na »guljenje«. Menda bi

bilo dobro, omeniti vsaj glavne bogove Rimljanov.

Zgodovino srednjega in tudi novega veka je pisatelj razdelil po dobah v zgodovini Slovanov, oz. Jugoslovanov (Srednji vek: *A*) Postanek slovanskih držav; *B*) Propadanje jugoslovanskih držav. — Turška sila; *C*) Kultura v novejši dobi; *Č*) Svetovna vojna in ujedinjenje Jugoslovanov.) Prípovedovanje ni več tako lapidarno ko v zgodovini starega veka. Premalo jasno in pregledno je obdelal cerkveni razkol, ki je za Jugoslovane zelo važen. Iz tega vzroka bi ne smel izpustiti 4. križarske vojne, ki je prepad med vzhodom in zahodom šele poglobila. Moral bi tudi označiti globlje vzroke boja med Zeto in Raško (glej Čorović »Rasa i vera v srbski prošlosti«) in vsaj pod črto primerjati takratne razmere z razmerami pred svetovno vojno (Srbija-Črna gora, dve srbski dinastiji na delu za ujedinjenje vsaj Srbov). Nadalje se mi zdi čudno, da še straši po tej knjigi »svetnik« Jan iz Nepomuka, ki sploh nikdar ni živel, namesto Jana iz Pomuka, ki so ga res vrgli v Vitavo (str. 91.) Sicer pa — ali se o Vaclavu ne da nič drugega povedati? — O Husu pripoveduje knjiga, da je končno napadal same nauke katoliške cerkve, ne pove pa, katere. Sploh prehaja molče preko takratnih verskih in cerkvenih razmer; toda kdor jih ne pozna vsaj v temeljnih obsejih, temu je Husov nastop nerazumljiv. Pri kulturi v srednjem veku ali že prej bi bilo omeniti fevdalno ureditev srednjeveške države, ki pojasnjuje marsikatero druge odnošaje.

Drugi del je na nekaterih mestih nepregleden, ker se pisatelj na ljubo razdelitvi po dobah v zgodovini Jugoslovanov ne ozira dovolj na historični tok dogodkov. Kočina krajina n. pr. bi morala slediti Jožefu II.; Krnce bi bilo omeniti vsaj pri Evgenovih turških vojnah; dobo Ludovika XIV. in XV. bi moral obravnavati prej, enako Petra Velikega. Zgodovino nove Srbije bi bilo dobro prekiniti pred Milanom, ker so poznejši dogodki srbske zgodovine tudi v zvezi z zgodovino av-

strijskih Jugoslovanov. Svetovno vojno pa obravnava pisatelj gotovo nekoliko preobširno.

V obeh delih pogrešam povdarka, kaj premoreta sloga in ljubezen do domovine in kakšne so posledice narodove razcepljenosti in nediscipliniranosti. To hvaležno delo prepušča pisatelj učitelju, toda knjiga bi tega lahko vsaj nekoliko podpiral, zakaj tiskana beseda je vendarle tiskana. Skladnost čitank istega pisatelja z zgodovino, na katero opozarja pod črto, ni povsod ohranjena, saj omenja n. pr. pri zgodovinski snovi za 2. razred čitanko za 3. razred.

Načelo, po katerem je pisatelj razdelil zgodovino srednjega in novega veka, namreč čobe v zgodovini Jugoslovanov, je brezgovomno dobro. Toda nekoliko bolj bi moral upoštevati še eno načelo: zgodovinski tok dogodkov, kajti to olajšuje razumevanje zvez med posameznimi dogodki. Časovni pregled na koncu ne more popraviti te hibe, da jo že tako imenujem. — Jezik dela je dober, na nekaterih mestih I. zvezka pretežak (tujke). V splošnem bosta oba dela zgodovine dobro uporabna in sicer po načelu, ki sem ga že poprej navedel. Pisatelj si je stekel brezdvomno lepo zaslug, da je s svojo zgodovino končal dobo narekovanja učne snovi, ki pa je imela tudi svoje dobre strani. — Zunanja oprema knjige odgovarja današnjim razmeram, papir in tisk sta dobra, tiskovnih pomot je malo.

—a—

R. Badiura: Vodič kroz Jugoslovenske Alpe. Slovenija. Lečilišta, letovišta, kupačila, prirodne znamenitosti, izleti, alpske ture. Prvo izdanje. 7 zemljevida, načrt Ljubljane, 74 slika. Ljubljana, 1922. Tisak i naklada: Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg, Ljubljana Str. 514. Cena 100 Din.

To je naslov knjige, ki zopet enkrat glasno obtožuje našo publicistiko, kakor tudi uredništva naših časopisov in revij. Če se ozmemo na literarne preglede našega dnevnega tiska, tedaj nam silijo v oči dolgovezna poročila o najrazličnejših zakotnih publikacijah, ki so izšle Bog ve kje širom naše nove države in katerih založ-

nik je znal priložiti recenzijskim izvodom spretno sestavljena reklamna poročila, toda skoro dosledno ostanejo zamolčana najvažnejša dela. Ne rečem, da se godi to namenoma; ne, kriva je temu skoro vedno le površnost urednikov, ki se ne potrudijo toliko, da bi poiskali zanje kompetentne poročevalce, tako se stvar zavleče, dokler — po mnenju teh urednikov seveda — publikacija ne zastari. Ta usoda je doletela tudi našega Badiuro, o čegar prekrasnem delu doslej še nisem zasledil prav nikjer obširnejšega poročila, kaj šele obširnejše razprave, kakršno bi delo po vsej pravici zaslužilo. Zamolčal ga je »Zvon«, zamolčal »Dom in svet«, zamolčali enostavno vsi, razen dnevnikov, ki so priobčili namesto celih feljtonov zgolj od založnika poslana jim kratka reklamna poročila.

In vendar bi moralo zbuditi zgoraj navedeno Badiurovo delo največjo pozornost, ker je nedvomno ena najlepših in največjih publikacij našega knjižnega trga v zadnjih letih, kajti z njim nismo dobili nič manj, kot prvega jugoslovanskega — Baedekerja in to v popolnem pomenu te besede. Ne vem, zakaj je dal pisatelj knjigi povsem neprimeren naslov »Jugoslovenske Alpe« in ne »Slovenija«, kajti knjiga nikakor ni zgolj vodnik našim hribolazcem, temveč spremljevalec vsakemu popotniku. po kateremkoli delu Slovenije. Edino primeren naslov bi bil torej »Praktični vodnik po Jugoslaviji. I. del: Slovenija, čeprav posveča pisatelj svojo pozornost v prvi vrsti našim prelepim Alpam.

Kakor je omenjeno, je »Vodič« sestavljen povsem po vzorcu svetovno znanih Baedekerjev, le s to izjemo, da krašijo Badiurovo delo še številni fotografski posnetki in da posveti nekaterim krajem, žal, premalo pažnje. Tako nam n. pr. opisuje do najmanjše podrobnosti vso ljubljansko okolico z vsemi možnimi izetji, dočim se omeji pri zapisu Ljubljane skoro zgolj na suho naštevanje in prav z ničemer ne opozori tujca na najvažnejše ljubljanske znamenitosti. Narodna galerija je komaj

omenjena, za našo slovensko zgodovino prevažne muzejske zbirke so odpravljene s 3 vrsticami itd. Z naravnost presenetljivo vestnostjo in marljivostjo so pa zbrani vsi, količkaj važni podatki za najneznatnejše podeželske vasice. Tudi sicer kaže knjiga veliko nesorazmernost pri opisu bivše Kranjske in bivše Štajerske, kajti Štajerska je obdelana v primeri s prvo zelo na kratko, Prekmurje je pa sploh izpuščeno: vzrok temu bo najbrže ta, da za slovensko Štajersko kakor tudi za Prekmurje topografski pisatelj ni imel kje črpati natančnejših podatkov. Tudi bi knjigi gotovo ne škodilo, če bi pisatelj vsaj na kratko skiciral še izlete v neosvobojene slovenske pokrajine, tako da bi imeli na ta način nekakega vodnika po vsem slovenskem ozemlju.

Toda navedeni pomisleki nikakor ne zmanjšujejo velike vrednosti te dragocene knjige, ki je plod dolgoletnega, nad vse vestnega in marljivega dela. Kdor pozna skromnost naše geografske in zgodovinske literature, se bo naravnost čudil, kje in kako je nabral pisatelj toliko množino podrobnih podatkov, obenem bo pa hvaležen tudi založniku, da je omogočil izdajo takega obsežnega dela in da ga je tudi tako bogato opremil s slikami in zemljevidi.

Knjiga je namenjena seveda v prvi vrsti onim, ki potujejo, toda kot dobrodošla priročna knjiga bo izvrstno služila v najrazličnejše svrhe, zlasti pa tudi učitelstvu pri zemljepisnem in zgodovinskem pouku, zato se mi zdi umestno, da opozorim nanjo še v prvi vrsti te. Ker je cena knjige za današnje čase naravnost malenkostna, bi res ne smelo biti učitelja, ki bi si je ne nabavil.

Fran Erjavec.

Rud. Badiura: Na Triglav. U kraljevstvo zlatorogovo! (Kažiput). 31 ilustracija, 1 zemljevid, 1 nacrt. II. izdanje. U Ljubljani, 1922. Izdavač: Kleinmayr & Bamberg, Ljubljana. Str. 120. — Ob enem z zgoraj opisanim »Vodičem« je izšla še ta knjižica (v srbsko-hrvaškem prevodu), ki je pa namenjena v prvi vrsti turistom in bo prav dobro služila vsem, ki se žele povzpeti na najvišji slovenski in sploh jugo-

slovanski vrh. Tudi to delce je bogato okrašeno z lepimi fotografičnimi posnetki in s preglednim zemljevidom triglavskega pogorja.

F. E.

Fran Milčinski: Zgodbe kraljeviča Marka. V Ljubljani 1923. Zal. Tiskovna za-
druga. — 99 str.

Za to knjigo si je Milčinski izbral kraljeviča Marka, ga postavil v sredo in po narodni pesmi priredil o njem snov tako, da je iz nje v 19 poglavjih nastal pravcati Markov življenjepis; pusti pa ga po pesmi zopet živeti še po smrti dosedaj, ko »po božji volji ne bo več treba zemlji kraljeviča Marka«. Oziraje se na to, da kraljevič Marko ni le srbski narodni junak, nego Jugoslovanov vobče, kot tak vzor dobrega mogočnjaka, ki mu je življenska naloga, da podpira siromaka proti mogočnejšu, se Milčinski, pri sestavi spisa ni omejeval le na srbske narodne pesmi, nego je privzel še tupatam črtico iz slovenskih narodnih o kralju Matjažu ter upotrebil hrvatske zagorske o junaku Marku. Knjigi to ni na škodo. Rekel bi, da bi ji niti ne bilo, ako bi se obrnil tudi na srbsko narodno »Uroš i Mrnjavčevići«, ki je značilna zato, ker nam pripoveduje, kako je bilo takemu junaku, kakor je Marko, usojeno, da je moral priti v turško sužnost; ali »Kraljevič Marko i orao«, ki ima ravno za mladinsko knjigo primerno etično ozadje. Obseg knjige ni smel biti merodajen zato; vsa sestava njena pa kaže, da je Milčinski vestno pregledal gradivo, ki ga je obdelal.

Glede podavanja snovi, ki jo knjiga obdeluje, pa se je vnovič treba dotakniti vprašanja, ki ga je naša kritika stavila že takrat, ko so prihajale na svetlo podobne stvari na podlagi slovenske narodne pesmi. Tedaj se je govorilo o tem, ali ne bi bilo bolje, ako se da mladini narodna pesem sama v roke. Ne v svoji pravičilo, ker sem sam prizadet pri tem vprašanju, bi rekel, da slovenska narodna — tudi junaška — pesem še prenese obliko proze, ako je dala obravnavi le snov; vobče se v njej ne nahaja toliko izrazite epike kakor v srbski, pogreša pa često tudi ono

dikcijo, ki je za srbsko junaško narodno pesem tako značilna. Radi tega je za srbske junaške narodne pesmi kar nekako škoda, ako jim odvzamemo njihovo prvotno obliko ter jim v nevezani in predelani dajemo novo. To bi smatrali tudi za vzrok, da se celo Milčinskemu, ki je navadno mojster v širokem, nazorno zasnovanem podavanju, njegov kraljevič Marko ni posrečil tako, kakor bi po svoji vsebini zaslužil. V tej teži slikanja je Milčinski, ki je kakor v svojih slovenskih »Pravljicah« deloma hotel obdržati izvornikovo dikcijo, moral seči po sredstvu, da veže in veže stavke ter jim tako da obliko v prozi; to pa često napravlja vtis razblinjenosti. Kot izrazit primer za to bi navedel le odstavek iz prvega dela njegove zgodbe pod naslovom »Obhajilo kraljeviča Marka« (str. 42 do 46), ki slove pri njem: »Kraljevič Marko je bil brez orožja« (kar je sicer povedano že prej) »pa je dvignil s silno roko svoje volove in oralo in volove zadregal v Turčine, da so cepali in bežali in so mu pustili tri tovore blaga«. Kakšno nasprotje teh gostih besed je izvornik, ki pravi:

A kada se Marku dosadilo,
diže Marko ralo i volove,
te on podi Turke janičare,
pak uzima tri tovara blaga,
odnese jih svojoj staroj majci:
»To sam tebi danas izorao.«

Še težje učinkuje popis prav te zadnje vrstice, ki se glasi pri Milčinskem: »Stara zlata mi majka, brzo sem dooral in posejal, še brže mi je rodila pšenica be-iica, tri tovore glej blaga, tvoje bodi, dovolj ti ga bo za stare dni!« — In takih primerov je najti preveč.

Razen tega bi se dalo knjigi tudi oporekati, da kombinacija posameznih pesmi v eno »zgodbo« ni povsod posrečena, a to je stvar sestavljalčevega okusa; vsekakor pa bi bilo dobro, ako bi humorist Milčinski ne stal vedno ob strani mladinskemu pisatelju Milčinskemu, ker je marsikatera njegova poanta za deco zastoj zapisana.

Vzlic takim nedostatom, ki jih knjiga kaže, je naši deci dobrodošla in ji postane ljuba. Zato je tudi škoda, da ji S. Šantel ni

narisal več ilustracij kakor dveh, suovno ne zelo pomembnih; celo na posodo bi jih založništvo morebiti lahko dobilo več znanih priličnih in knjiga bi imela pri mladini tako še več uspeha.

Pav. Flerč.

Alojz Gradnik: Srbske narodne pesmi. — V Ljubljani 1923. Zal. »Jug« v Ljubljani. — 127 str.

Svojim prevodom srbskega Čika Jova Zmaja je dodal Al. Gradnik s to knjigo prevode 20 srbskih narodnih pesmi, napisal jim je kratko zgodovinsko ozadje in pojasnil za izraze, ki jih je moral pustiti originalne. V svojem prevodu se je držal izvirnikovega metra in njegove diktacije, da si jo ie tupa tam zasukal precej po domače, na pr.: »In našgali z njimi (z biči) so Nedeljka«, kar je v originalu »Udaraju propotop-Nedeljka« (str. 25) in še nekaterikrat; tudi »žido« bi mogoče smel v mladinski knjigi zamenjati s svilo; vendar celoti take malenkosti niso v kvar. Omenjam to le radi tega, ker je knjiga menda namenjena mladini; vsaj višji šolski svet jo je priporočil kot tako in celo razposlal nekaj izvodov za šolarske knjižnice, v kakršen namen bi ne bilo napačno, ako bi se ustanovil poseben fond. V prid bi bil mladini in založništvom.

Gladek prevod in čedno — žalibog broširano — zunanjo obliko radi priznavamo. Vendar se pri tem in pri vsakem prevodu iz srbohrvaščine v slovenščino ne moremo prav otresti vprašanja, ali nam je tak prevod res potreben. Naša mladina ima nekatere v tej zbirki prevedene pesmi že po svojih šolskih čitankah v izvorniku, kar je po mojem znanju nič ne ovira v njihovem razumevanju. Za slovensko mladino bi bilo prirediti le še obširnejši slovarček, pa bi ji dali lahko v roke izvornike za srbohrvaško mladino, ki se dobivajo povrh vsega še bogato okrašeni s slikami. Zakaj vsak prevod, pa bodi še tako popoln, je in ostane le prevod, ki le v redkih slučajih povsem dosega izvornik; gotovo pa v blagoglasnosti vsak slovenski prevod iz srbohrvaščine zaostaja za originalom.

Ako pa je hotel Al. Gradnik ali založništvo posebej ustreči mladini v neodrešeni domovini, ki je šola ne uvaja z izvorniki v spoznavanje srbohrvaščine, je storil s prevodom dobro delo, za katero smo mu tudi pri nas hvaležni.

Vsekakor knjigo prav toplo priporočamo, ker je mladini v velik užitek.

Pav. Flerč.

Waldemar Bonsels: Prigode čebelice Maje. Roman za deco. Poslovenil Vladimir Levstik. V Ljubljani, 1923. Natisnila in založila Ig. pl. Kleinmay & Fed. Bamberg. Cena vez. knjigi Din..... Str. 105. --

Saj imamo že precej povesti in črtic iz živalskega in rastlinskega življenja, izvornih in prevedenih, a vendar vzame človek kaj takega še vedno z veseljem v roke, kajti mati narava diha vedno sveže in pristno življenje, zlasti če interpretira to življenje umetnik. In W. Bonsels je resničen umetnik, zato ni čuda, da je zbudil njegov »roman za deco« (pa tudi za odrasle!) takoj veliko pozornost po vsem svetu in je preveden danes že na celo kopico najrazličnejših jezikov ter doživel že nešteto izdaj. Ni bilo torej odveč, če smo ga dobili sedaj tudi v slovenski obleki, kajti razveselil bo vsakogar, kdor ga vzame v roke, mladina ga bo pa brala s pridom in užitek; saj je ravno ta roman poleg Erjavčevih črtic gotovo najboljši, kar imamo doslej s tega polja v slovenskem jeziku. Pisatelj popisuje mlado čebelico Majo, ki zleti prvič iz panja, a mesto da bi se zvečer vrnila, jo ubere po svetu, kjer doživi najrazličnejše zanimive zgodbe, dokler jo končno ne ujamejo sršeni. Pri njih izve za hude naklepe, ki jih kujejo ti roparji proti njenim sestricam, posreči se ji pobegniti domov, kjer obvesti sestrice o sršenjih načrtih in reši tako svoj rod. —

Dejanje se razvija vse skozi zanimivo in napeto, kar je glavni pogoj za vsako dobro mladinsko knjigo; za blesteč prevod pa dovolj jamči že Vl. Levstikovo ime samo.

Naj bi torej našla ta lepa knjiga tudi med našim občinstvom ono pozornost, ki jo v resnici zasluži. Knjigo krasi osem ilustracij.

F. E.

Logaritmi. Petdecimale, logaritmčne in gonjometrične (trigonometrične) tabele. Sestavil Alojzij Sodnik. V Ljubljani 1923. Založila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani. Cena 22 Din.

Logaritmi so logaritmi in o njih se ne da veliko povedati. Danes, ko so izračunani, je lahkota z njimi operirati. Kar pa daje Sodnikovim logaritmom posebno vrednost, je krasen, obširen, poljuben uvod, ki lahko tudi vsakega nematematika uvede v pojmovanje logaritmov in v računanje z njimi. Ta uvod je boljši kot še tako točna razlaga profesorjeva, ker je nazorna, praktična in temeljita.

Dijak pa se bo posebno veselil zadnjega dela te matematične knjižice, namreč praktičnih tabel iz matematike in fizike. S koliko trdom si je dišastvo sestavljalo te formule in še ni bilo gotovo, da ni napravilo kake napake pri sestavljanju. Sedaj pa ima svojega »freunda«, ki mu je marsikatera šolska naloga hvaležna. To je kompendij vsega, kar sicer obtežuje spomin in je tu zbrano v koncizni obliki na par straneh. Naidemo tabelo o umrljivosti, Paskalov trikotnik, Π funkcije, različne hitrosti, tabelo o gostoti, o trdnosti, razne koeficiente, temperature, dimenzije, in konstante zemlje, planetni sistem, solčno deklinacijo krajevne koordinate, razne mere tujih držav itd.

Jako porabna in v praktičnem oziru priporočljiva knjiga so Sodnikovi Logaritmi.

B. ČASOPISNI VPOGLED.*

I. Pedagoško-znanstveni članki.

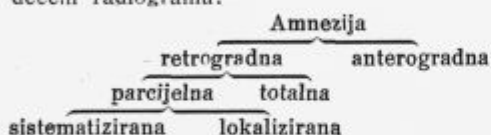
Milan Šević: »Šta može vaspitanje« (Uč. III./3) kaže zgodovinski pregled o tem vprašanju in razpravlja o njem z vidikov:

* Kratice pomenijo: Sl. Uč. — Slovenski učitelj; Č. — Čas; Uč. — Учитель; Pr. Gl. — Просветни Гласник; N. Vj. — Наставни Вjesnik; P. R. — Pedagogické

ali je človek svoboden ali vezan; priroda in kultura v razvoju človeka, kar deli v štiri faktorje: nasledstvo, prirodna sredina, socialna sredina, vzgoja; formulacija glavnega vprašanja; ustvarjanje pojmov, nauka in vere v vzgojo (Sokrat in Platon); vzgoja kot praktično delo (Aristotel); pojmovanje prirojenega in pridobljenega zla v krščanstvu; srednji vek napram starim in lastnim naziranjem; praktično prikazovanje vzgojne sile v renesansi na jugu; vera v pouk na severu; reformacija, kakor vsaki novi religiozni pokret se zelo zanima za vzgojo in pouk; klasični vek pedagogike proklamira vsemoč vzgoje; mehanično shvatanje vsega in njegov vpliv na vzgojo (Helvetius), doba prosvetnosti in francoska revolucija slabe vero v moč vzgoje; Rousseau; Kantovo veliko mišljenje v moči vzgoje; prejem njegovih načel v Rusiji; reakcija na vero v dobi prosvetljenosti; romantika in njena protivnost v to vero; Goethe; Schopenhauer. — Iz kratkih težj označb je razvidno, kako globoko in vsestransko se je v svojem spisu Šević poglobil v to vprašanje. — Vl. K. Petrović: »Vaspitanje u našim narodnim školama« (Uč. — III/3-4) se ozira pa predvoino in povojno moralo pri obravnavi gorenjega ter prihaja do zaključka, da moramo z ozirom na današnje prilike: 1. izpremeniti sistem, ki vlada v naših današnjih narodnih šolah in vnesti vanje novega duha in novo življenje; 2. izvršiti povsem obvezno šolanje; 3. za vse šole pripraviti dovolj učiteljstva; 4. povečati izdatke za prosveto; 5. pripraviti vse učiteljstvo na nove naloge; 6. učiteljstvo gmotno postaviti na trdna tla. — J. D. Jovanovićev spis »Značaj i zadatak nastave maternjeg jezika« (Uč. — III/5), dasi podprt z mnogimi citati raznih, zlasti novejših nemških pedagogov in metodikov, ni s temi obremenjen, nego prav poljudno in temeljito razpravlja v psihofiziološkem značaju govora, o didaktičnem

Rozhledy; Z. F. päd. Psych. — Zeitschrift für pädagogische Psychologie; Qu. — Quelle.

in vzgojnem značaju materinščine ter prikazuje smoter in nalogo pouka v materinščini, ki naj bazira na nazornosti in splošnih primerih, na čitanju in pisanju. Slovnica prihaja piscu v poštev kot organska členjenica pri vseh teh panogah jezikovnega pouka, pravopis pa le pri nareku. — Dr. Vlad. D. Marković: »Deskripcija amnestičkih pojava« (Uč. — III/5) razpravlja raz znanstveno stališče o amnestičnih pojavih v normalnem in abnormalnem psihičnem življenju ter prikazuje razdelitev amnestičnih pojavov vobče na sledečem radiogramu:

Jul. Slapšak: »Ljubezen do učitelja — pogoj učnih uspehov, kako naj si pridobiva učitelj to ljubezen.« (Sl. Uč. — 1923/1-2). To je naslov poljudno pisani razpravi, ki označujejo njeno vsebino teze: Vrla učiteljeva osebnost rodi ljubezen učencev do učitelja; važnost učiteljeve osebnosti; znaki prave osebnosti učiteljeve; suvereno obvladanje učnega gradiva; dobra disciplina; v ljubezni in njenih temeljih ter o njenem pridobivanju od učencev; občevanje in igranje z otroki; izpolnjevanje svojih dolžnosti in dober zged; pomanjkanje ljubezni staršev do otrok; nepristranost in pravičnost v šoli; migljajl za pridobivanje otroške ljubezni. — Iz Sl. Uč. opozarjamo tudi na dr. A. Breznikov spis »O slovenski izreki«, v katerem znanstveno razpravlja o znanem odloku pokrajinske uprave, odd. za prosveto in vere v Ljubljani glede izreke trdega l-a. — Dr. F. Kovačičev spis »Kulturni pomen alkoholnega vprašanja« (Č. — XVII/1), ki obravnava alkoholizem iz zgodovinskega, etičnega in občekulturnega stališča, bo dobro služil vsakomur, ki hoče globlje prodreti v to vprašanje, posebno pa še vzgojitelju naroda in njegove mladine. — Dr. J. Pregelj: »Novejše srbsko slovstvo« (Č. — XVII/2-3). »Novejše«,

to se pravi, pregled srbskega slovstva od početkov 19. stol. podaja dr. Pregelj v tej sliki, sestavljeni bržkone iz potrebe za šolsko delo v višjih razredih srednje šole. Hvaležni mu bodo zanj njegovi ožji tovariši, posebno bibliografija ob koncu pa pride prav vsem onim, ki pravijo, da bi radi sistematično spoznavali srbsko leposlovje, pa ne vedo, kje in kako bi začeli. Potrebno pa to je, zakaj dr. Pregelj ima čisto prav, ko pravi: »Kdor žida v Slovincih tisti »državni nacionalizem«, bi moral pred vsem zato skrbeti, da Slovenec čim prej in čim nazorneje spozna »dušo srbstva« tam, kjer se razodeva najčisteje in najjasneje — v umetnosti, v lepi knjigi«. — Jan Pastejčík: »Příspěvek k otázce rukodělného vyučování na školách měšťanských« (P. R. — 1922/9-10) nam opisuje, kako se je uvedel po prevratu rokotvorni pouk v češke meščanske šole in s kakim vsotami so podprle njegovo uvedbo in njegov razvoj posamezne občine. Koncem šol. leta 1922/23 priredi karlinska meščanska šola posebno razstavo o tem delu. Ali bi se ne dalo omogočiti kakemu interesentu od nas, da jo obišče? — Fischer: Vzgoja in ozdravljenje obstoječih razmer. (Z. f. päd. Psych. 1923). Univ. profesor Fischer priobčuje o tem za Nemčijo veleaktualen članek. Njegov pomen pa velja v veliki meri tudi za naše razmere, zato ga tu v izvlečku prinašamo. — Značilno za težke čase je, da se tu poglubi mišljenje in čustvovanje človeka. Posebno pa velja to za vzgojo; človeštvo prenaša vse nade za boljšo bodočnost v nastajajočo generacijo, v svesti si, da samo ne more več najti prave poti. To je bilo opaziti v Nemčiji po tridesetletni vojni, prav tako po porazu, ki ga je zadal Pruski Napoleon, in ista situacija sedaj. Karakteristična je danes za Nemčijo vseobča težnja po vzgojni reformi; porajajo se nešteta delna stremljenja, manjka pa tukaj enotna vodilna ideja. Teorija kakor da se boji stikov s prakso. Je to pojav, ki je značilen za Nemčijo, za deželo, kjer se je s tako naglico in intenzivnostjo izvedla

diferenciacija dela; ta diferenciacija se je v svojem zamahu polastila tudi mišljenja. Mnogi, ki so vneti za vzgojno reformo, menijo, da z realizacijo nimajo ničesar opraviti, saj so za to drugi tu, »Leute vom Fach«! Zavedati se pa moramo, da je vzgojni faktor ljudstvo v celoti, ker živi gojenec in se razvija pod celotnim vplivom! Ne pomagajo tu naredbe ne dalekosežne reforme šol, če ljudstvo nije načelom morale v obraz! Moralna samovzgoja odrastlih je predpogoj za uspešno vzgojo mladine. — Nadaljnja izvajanja posveča pisec konfliktu med Nemčijo in Francijo. V postopanju Francozov ne vidi samo motivov gospodarskega, temveč tudi motive kulturne; za značaja; mišljenja je celo, da so bili zadnji motivi jačji. Francija da se boji Nemčije kot nevarnega tekmeča na kulturnem polju. Faktično je tu opaziti katastrofalne posledice: nemške finance so skrčene na obseg, ki omogoča samo vzdrževanje elementarnega življenja. Velikopotezno akcijo za šolanje nadarjenih, s čimer so hoteli izpolniti globoke vrzeli v razumništvu, so morali skoroda opustiti. Nemška obrt prihaja ob svojo solidnost, ker bi sicer ne zmogla konkurence; raditega pojema tudi volja do obrtništva na temeljiti, solidni naobrazbi; interes je obrnjen za hitrim zaslužkom. Strokovnim šolam pa danes manjkajo tudi sredstva, da bi mogle vzdržati pouk na prejšnji višini. Trpi tudi osnovna šola; kmet težko plačuje posla; odpušča jih, zato pa odtuja je deco šoli, da jo porabi za delo. Nemške univerze so pred vojno privlačile ogromno število inozemskega dijaštva; danes ta naval že vidno pojema, ker primanjkuje univerzam potrebna sredstva za delovanje. Če hoče nemški narod preprečiti svojo katastrofo, mora objektivno presoditi situacijo; spoznati mora tudi svoje slabosti in svoje vrline. Značilen je govor bivšega predsednika Wilsona, s katerim se je poslovil od častnikov ameriške vojne eskadre, ki je imela odpluti proti Nemčiji; rekel je med drugim: »Ako se mora odločiti, ali naj stavim na profesionista ali na ama-

terja, se odločim za amaterja. V odločilnih trenutkih se odloča amater prosto, dočim profesionist rajši opusti šanse, nego bi ravnal proti naučni metodi.« — Razmere tirajo Nemčijo od kulturnih stremenj k zgolj gospodarskim; v tem leži težka opasnost za šolstvo in vzgojo. Mogoče je celo, da spravi katera gospodarska stranka vzgojo popolnoma pod svoj vpliv. Katastrofa bi se v tem slučaju preprečila edino le z ločitvijo vzgoje od države. — Na vzgojo so vplivale doslej tri razvojne tendence: nacionalna, socialna in realistična. Nobena od teh se še ni preživela, zato bomo morali z njimi računati tudi v bodoče. Glede prve: Evropa se ojačuje danes ravno v nacionalni ideji; ako Nemčija to opusti, mora propasti. Glede druge: Izobrazba se od prvih početkov vedno bolj demokratizira; to je naravni razvoj. Zato je usodno; če misli del nemškega naroda, da je živahno gibanje za demokratizacijo šolstva, ki je v Nemčiji opazati v povojnih letih, delo revolucije in revolucionarnih strank, in ga zato sprejema z antipatijo ali celo sovraštvom. Za popolnim izenačenjem izobrazbe seveda ne more stremeti niti najradikalnejša struja, ker jo omogočajo individualne razlike in ker kulturno življenje zahteva specializacijo dela. Gotovo pa bi bilo usodno, če bi nastala med narodom in njegovim izobraženstvom taka razlika v izobrazbi, da bi omogočila kontakt. Glede tretjega: Mogočen razmah realističnih ved v zadnjem času je pridobil velik vpliv na izobrazbo in vzgojo; obstoja resna nevarnost, da si vzgoja postavi za svoj cilj človeka kot gospodarski objekt. Toda imeti je treba v mislih celotno življenje človeka. Zato je treba poleg gospodarskega momenta upoštevati tudi kulturni, čustveni. — Celo situacijo dela posebno resno še okolnost, da nemškemu narodu manjka danes avtoriteta, ki bi služila v oporo konsolidacije. Toda ta razkroj se lahko razširi tudi na ostale evropske narode; gorje, če izžene Evropa svojega duha; duh, ki bi zavel po evropskem polomu, bi ne bil več evropski. — Dr. Kühnel: »Über die Lehrer-

bildung« (Qu. 1923/1). Vprašanje o učiteljski izobrazbi je pri nas zopet nekako na mrtvi točki, menda največ radi tega, ker vlada o njem v splošnem nejasni pojmi. Zato je potrebno, da dobiva vedno in vedno pobude. V nastopnem priobčujemo izvleček iz gorenjega članka: Da treba bivati vsakemu duševnemu delavcu nekaj časa ob vrelcu, kjer se uči zajemati čisto, nedotaknjeno, nepredelano znanost, to se je že v starih časih zdelo umevno in potrebno. Noben duhovnik, noben sodnik, noben pravnik ali profesor ni mogel začeti svojega delovanja, če se ni mogel izkazati, da je z uspehom zajemal pri najvišjem viru. Pri tem se niti ni toliko upošteval uspeh, ki ga je mogel kdo pokazati — ta je bil navadno malenkosten — kolikor dejstvo, da ima dotični to »za sabo«. Samo osnovnošolskega učitelja je izločila stara družba iz te institucije. Kot duševni delavec druge kategorije je smel zajemati le iz druge roke, iz učnih knjig in navodil, ki so jih prikrojili zanj. Ali v drugi obliki: ni smel sedeti ob viru znanost, kjer bi bil mogel zajemati po prosti volji in po svojih močeh, temveč postavili so ga pod vodni curek in on je moral požirati. In vendar potrebuje učitelj sposobnosti za znanstveno raziskovanje kakor vsi drugi duševni delavci, morda še bolj. Treba mu je poznati pota znanosti, ovire in meje pri iskanju resnice, analizo in formuliranje problemov, razločevati mu je treba bistvo stvari in najti medsebojne zveze. On, ki bi moral biti milje daleč naokrog nosilec kulture, otopi in se vgreza v močvirje vsakdanjosti; manjka mu notranja luč, ki bi obsevala težko borbo z vsakdanjostjo vedno in vedno z novim sljajem ter mu tako vlivala vedno novih moči in zagotovila uspeh. — Pisec vidi v glavnem faktorja, ki sta v tako neugodnem smislu vplivala na učiteljsko izobrazbo. To je struktura stare družbe, ki je priznavala pravico do prave izobrazbe le višjim »vodilnim« slojem. Za »maso« zadostuje najpotrebnejše in za to je »šomašter« več kot dober. Kot drugi faktor velja, da so sploh do najnovjšega časa podcenjevali pedagogiko in

njene pomožne vede, pred vsem psihologijo. Pedagogiko so smatrali kot uporabno področje etike in kot tako le kot del, kot privesek filozofije. V znanstvenem raziskovanju so uvaževali le vzgojne smotre, ne pa tudi vzgojne metode. Prvo je pač komodnejše; vrši se lahko spekulativno, deduktivno, za pisalno mizo v sobici. Drugo pa zahteva tesnih stikov s prakso, kakor je to pri zdravniški vedi. In možnost tega znanstvenega področja so sploh dolgo zanikali; učitelji in profesorji so se zadovoljevali s starimi »preizkušeniimi« recepti. Danes smo v tem oziru za velik korak dalje; za to se imamo zahvaliti silnemu razmahu psihologije v vseh njenih panogah: splošne, diferencialne in genetske. Največ si ometamo od mladinoslovja, ki se krepko razvija. Dočim je pa psihologija že priznana kot samostojna veda in je našla tudi že svoja znanstveno - raziskovalna torišča, manjka vse to še metodologiji. Tolaži nas pa, da bo tudi to kmalu realizirano; področje tega problema nam je že jasno. — S tem je determinirano in osvetljeno področje učiteljevega delovanja. Jasno, da mu je treba za njegovo udejstvovanje najvišjih duševnih zmožnosti, ki si jih more pridobiti le na široko zasnovani znanstveni pedagoški instituciji. Težko si je danes predstavljati dalekosežni vpliv, ki ga bo imelo poglobljeno vzgojno delovanje učiteljstva na celokupno splošno in zasebno življenje.

II. Iz šolskega dela.

J. Polak: »Iz moje beležnice«. (Sl. Uč. 1923/1-2). Ta spis, oziroma navodilo za pouk v risanju v osnovni šoli, je Polak tu končal; v njem nadaljuje navodila za perspektivno risanje, sekanje oglov in senco; to pri oglatih in okroglih geometrijskih telesih ter v naravi. — Na Polakov spis je »Pop.« že parkrat opozoril, ob koncu ga priporočimo kot sistematično sestavljeno navodilo, ki lahko marsikomu dobro služi. — M. Jegličevo »Odštevanje navadnih ulomkov« (Sl. Uč. 1923/1-2) je suha učna slika, pri kateri bi želeli več življenja v smislu otroške samopridobitnosti.

III. Iz šolske organizacije.

Dr. P. Radosavljević: »Staranje za vrlo darovite dake u Nemačkoj«. (Pr. Gl. 1922/11-12) obravnava organizacijo skrajšane gimnazije in realne gimnazije v Berlinu, dekliške srednje in glavne osnovne šole v Hamburgu. Iz poročila izvemo, da organizira Berlin predvsem srednjo, Hamburg pa iz socialnega in političnega vidika osnovno šolo, kateri priključuje za nadarjeno deco 9. šol. leto v svrhu priučavanja tujega jezika in radi temeljitejše obče izobrazbe. Tuja jezika, ki se tu učita, sta francoski in angleški. Razen tega stremi hamburška osnovna šola po tem, da se ji priključujejo tranzitorni razredi, ki pripravljajo na višjo srednjo šolo in eventualno na vsučilišče. — **Mil K. Petković:** »Godišnjak srednjih škola za školsku 1921/22 godinu« (Pr. Gl. 1922/10. 11-12) je poizkus vsestransko točne sestave statističnega pregleda, ki se nanaša na Srbijo, Črno goro in Vojvodino. Iz njega izvemo tudi, kaj vse čitajo tamkaj dijaki v šol; poleg domačega izbora dela (izvirn. in prevode) iz francoščine, ruščine, nemščine in madjarščine. Nehote pa pride človeku pri tem na misel, ali Slovenci res nimamo del, ki bi smela v srednjo šolo tam spodaj? — **Jovo P. Jovanović:** »Osmogodišnje obavezno školovanje mladeži u narodnim školama« (Pr. Gl. 1922/11-12) prinaša početkom kritiko preteklih in današnjih šolskih razmer in splošne narodne izobrazbe v bivši Srbiji ter priporoča, da bi se mogla slovenska tozadevna šolska organizacija prenesti tudi v Srbijo. Glede podatkov o našem osnovnem šolstvu pa je pripomniti — ne vem, kje jih je Jovanović zajemal — da menda ne bodo povsem točni. Netočno pa je podan pregled ureditve slov. osn. šol, za katere pravi, da traja šolanje v njih prva 4 leta obvezno, druga 4 leta pa so ponavljalna in sicer, da pohajajo v prvem slučaju otroci šolo prvih 5 dni v tednu, sobota pa je odločena za ponavljalno šolo; novi učni načrti — pravi — da so bili izdani l. 1897., kar je točno le za bivšo Kranjsko, za bivšo Štajersko pa so

izšli l. 1913. Splošno pravilno pa podaja načelo ureditve slov. osnovne šole. Prenašajoč to načelo na obče osnovno šolstvo v državi prinaša tudi v splošnem primeren načrt za racionalen sistem šolanja naše narodne mladine. — **M. M. Stanojević:** »Osnovi za izradu nastavnog plana i programa za narodne škole« (Uč. — III/3-4) je ponatis predavanja z glavne skupščine UJU v Sarajevu 1922; Stanojević se postavlja na načelo delovne šole, ki bi ga želeli povdarjenega ne le kot princip, marveč dosledno tudi v izvedbi. — Vobče pa je zaznamovati kot napredek, da duh delovne šole čimdalje bolj preveva učiteljstvo po vsej naši domovini in pričakovati je, da slišijo ta glas tudi oni činitelji, ki bodo odločevali o reorganizaciji našega šolstva. Učiteljstvu pa bo treba, da ne le privzema idejo delovne šole, marveč se vanjo teoretično in praktično tudi poglobi. — **Duš. A. Jovanović:** »Nešto o prosvetnoj politici u severoiztočnoj Srbiji« (Uč. III/5) je po svoje zanimiv članek, ker pisec v njem na etnografski in polkristični podlagi ter iz ozirov na jezikovne posebnosti v zemlji, označeni v naslovu, prihaja do zaključkov, kakor: da je tej krajini dati šolsko avtonomijo, koje načrt v tezah razvija v podrobnosti; glede nadzorstva se izreka le za instruktivno nadzorstvo. — Dasi ne opredeljujemo šolskozakonskega načrta v tolike podrobnosti, moremo pristaviti, da je tudi naša zahteva po okvirnem zakonu vedno stremela v isto smer. — O preustrojitvi srednje šole na Češkem, o čemer poročamo na drugem mestu, je najti izcrpne članke v N. Vj. XXXI/3,4-5 pod naslovi: »Srednja škola u čehoslovačkoj republici« (dr. St. Bosanac), »Pokusi reforme srednje škole u Češkoj« (J. P.) in »Rezultati ankete o reformi srednje škole u čehoslovačkoj republici« (dr. St. Bosanac), o isti zadevi na Francoskem informira N. Vj. XXXI/3 pod naslovom »Reforma srednje škole u Francoskoj« (Jos. Pasarić). — **B. Beneš** »Školství

elsaské« (P. R. 1922/9-10) točno poroča o alzaškem šolstvu pred l. 1870., torej preden je prišla dežela v oblast Nemcev, potem do l. 1918., ko je izšla izpod te oblasti in o današnjem njegovem stanju. Poročilo, ki sloni na statističnih podatkih in — kolikor mi je to mogoče dognati po Petersiljevem »Öffentl. Unt.-Wesen im D. Reich« — na dobrem poznanju uprave, je prav poučno ter prikazuje konstantni razvoj navzgor v treh fazah različne politične konstelacije. — Em. Lippert. »Skolsví ve Švédsku« (P. R. 1922/9-10) pa je tako zanimiv, da ga v skrajšani obliki objavimo prevedenega v eni prih. »Pop.« številki.

IV. Iz zgodovine šolstva.

A Lebar: Pomožno šolski otrok. (Sl. Uč. 1923 1-2, 3-4) je razprava v tem vprašanju in sicer prinaša dozdej kratek pregled razvoja pedagogike v korist manjnadarjenim po naslednjih štirih dobah: 1. oskrba težje slaboumnih pred l. 1864; 2. začetek pomožnošolskega pokreta 1864 do 1884; 3. razmah pomožnošolske ideje 1884 do 1903; 4. vpliv tega razmaha na sorodne panoge od 1903 dalje. — D. Đ. Dimitrijević: »Škola rada«. (Pr. Gl. 1922/11-12 piše o nemškem starejšem slovtvu o delovni šoli, počenši s K. Friedrichom in njegovo »Die Erziehung zur Arbeit«, izišlo 1852 ter prehaja preko Er. Schwaba »Die Arbeitsschule als organischer Bestandteil der Volks-Schule (1873) na novejšje tozadevne zastopnike. — J. Volf: Šimona Bernarda Vrány Obrana jazika českého r. 1835«. (P. R. 1922/9-10) je zanimiv zgodovinski prispevek v dobi avstr. ces. Ferdinanda I., ko so hoteli uvesti nemščino kot učni jezik v češke trivialne šole, ter kaže odločnost takratne češke duhovščine, ki se je uprla tej naredbi. Na čelu ji Š. B. Vrána, takrat župnik v Mirovicah, ki se je moral radi svojega nastopa za obrambo češkega jezika v šolah zagovarjati pri predpostavljenej viškarkem uradu v Čirnelicah.

Trije češki pedagoški listi.

»Komensky«, izhajajoč v Zábřezu na Moravskem in »Pop.« čitateljem že znan

iz tega našega oddelka, obhaja letos 50-letnico svojega obstanka. To je najstarejši češki pedagoški list, iz katerega pestre zgodovine podajamo naslednje podatke:

»Komenskega« je ustanovil l. 1873 v Olomucu krožek profesorjev slovanskega gimnazija v Olomucu, založništvo pa je prevzel Spolek moravských učitelů, čez deset let pa Ustředni spolek učitel'ský. Njegovi uredniki so se v prvih letih hitro mevali; v sedmih letih jih je imel pet, in z njimi se je selil tudi list v Prago iz Prage nazaj v Olomuc, kjer je l. 1880. našel stalnega urednika v mešč.-šol. učit. Fr. Slaměnfku, ki ga je urejeval d. l. 1906. Odkar se je ustanovil l. 1882 Ustředni spolek učitel'ský na Moravě, je zgodovina listova združena z zgodovino te organizacije. Odločilno za njegov razvoj pa je bilo l. 1906. Strokovni učitelj Fr. Merta je urejeval in izdajal l. 1905 v lastnem založništvu list »Volná škola«, ki ga označuje naslov sam. Ko je ta list prenehal, se je Merta začel dogovarjati za združitev »Komenskega« z »Volno školo« in 24. jan. 1907 je izšla l. štev. 35. letnika »Komenskega« v sedanji obliki pod uredništvom Mertovim, kakor je to še danes. Podjetni Merta je pridobival listu sotrudnike med najodličnejšimi češkimi pedagoškimi pisatelji; Masaryk, Krejčí, Kadner, Pospíšil, Černý l. dr. so mu postali stalni sotrudniki ter pisali vanj razprave o svobodi šolstva, o sociološki in etični vzgoji, praktični njegov del pa so polnili proizvodi učiteljstva iz prakse. Po prevratu ga je Merta, ki je pravec vsega njegovega pedagoškega delovanja svobodna šola in moralna vzgoja, postavil povsem v službo moralne vzgoje in ti letniki bodo s svojimi teoretičnimi razpravami o tem vprašanju, kakor tudi s svojimi navodili dobro služili vsakomur, ki se hoče temeljiteje pečati z njimi.

»Komenski« izhaja redno vsak drugi četrtek vel. 8° v obsegu tiskovne pole, prinaša poleg teoretskih razprav praktične poizkuse in navodila ter s kratkimi noticami informira svoje čitatelje o šolskih dogodkih doma in po svetu. Prav pogosto se nahajajo med temi tudi dobra poročila o ju-

goslovanskem, posebno o slovenskem šolstvu. Tiska in izdaja ga sedaj Společenská knihtiskarna v Zabřeze na Moravě, grafický vodník učitel'ský. Izdaja tudi lastno knjižnico, največ brošurice o vseh aktualnih šolskih in vzgojeslovnih vprašanjih; odločno mesto zavzemajo v njih Mertovi prevodi iz francoščine in nemščine o teoriji in praksi moralne vzgoje.

Čestitkam, ki jih je bil »Komenský« ob svoji petdesetletnici deležen, se pridružuje s tem tudi »Popotník« želeč mu istega uspeha kot dozdej tudi pri nadaljnjem svojem delu.

»Věstník československého pedagogického ústavu Jana Amosa Komenského« je naslov listu, ki ga je začel s tek. letom izdajati »Československý pedagogický ústav Jana Amosa Komenského v Pragi (III., Letenská 5). — Cena letnih 30 čK.

Dosedaj smo prejeli prvi 2 štev. tega mesečnega Věstnika in njihova vsebina kaže resnost in smotrenost. 1. štev. nas s članki »Československý pedagogický ústav Jana Komenského«, »Knihovna Čs. pedagogického ústavu J. A. Komenského« in »O úkolech musejního oddělení Čs. pedagogického ústavu Komenského« uvaja v bistro in organizacijo označene ustanove. Iz njih posnemamo, da se je imenovano združenje ustanovilo kot pedagoško društvo za Čehoslovaško v l. 1919 ter takoj začelo s temeljitim in smotrenim delovanjem. Ustav stremi za tem, da postane Čehoslovakom to, kar je Institut J. J. Rousseau v Ženevi, Institut of International Education v New Yorku, International Student's Bureau v Londonu ali Zentralinstitut für Erziehung und Unterricht v Berlinu. Njegovo delovanje kaže trojno smer: študijsko, muzejsko in knjižnično, glasom pravil pa mu služijo v dosEGO njegovega smotra naslednja sredstva: 1. pedagoški muzej, 2. knjižnica, urejena tako, da služi specialnemu načelu ústava in je pristopna javnosti; 3. razstave; 4. predavanja; 5. izdajanje knjig in periodičnih publikacij; 6. iskanje stikov s podobnimi instituti doma in v tujini; 7. iskanje

podpor za ústav. Knjižnica šteje do konca l. 1922 že 13.912 zvezkov, da ustvari pedagoški muzej pa je poslal ústav v inozemstvo prestudirat take naprave znane strokovnjake na pedagoškem torišču (dr. Clup, dr. Drtina i. dr.), ustanoviti pa ga uamerava najprej v Pragi in Brnu.

Po tem kratkem pregledu ústava J. A. Komenského se obrnimo zopet k »Věstniku«, ki je njegovo informativno in propagandno glasilo.

Razen označenih pregledov prinašata 1. + 2. štev. pod naslovom »Organisace našeho středního školství, nynější stav, stav a návrhy reformní« poročilo, iz katerega posnemamo na kratko: Srednja šola na Čehoslovaškem je razdeljena v gimnazije z 8, realne gimnazije z 8, realke s 7 razredi; reformna realna gimnazija je v prvih 4 letih v osnovi nižja realka, v višjih 4 razredih pa se poučuje tudi latinščina; dekliski licej ima 6 razredov s francoščino od 3. razreda dalje in še z drugim živim tujim jezikom v vseh razredih. — Začetek tega reformiranja sega že v l. 1917., ko se je oprijel vprašanja »Komité pro reformu střední«. Podrobnejše poročilo nas na tem mestu ne zanima. — Stalna rubrika listu obeta biti »Školství v cizích státech v roce 1922.« — Prav obširen je tudi stalni pregled (»Zprávy«). — Da se namerava »Věstník« spuščati tudi v teorijske razprave, nam kaže članek »Občanská nauka a výchova pro školy obecné a občanske«.

Ó listu, ki ga s tem priporočamo, bomo poročali še večkrat.

* * *

»Pedagogické Rozh'edy«, star znavec »Pop.« čitateljev, ki jih je že 33. leto izdajata »Československá obec učitel'ska« in »Dědictví Komenského« v Pragi (I., Masarykovo nábřeží, 6. in stanejo letno 50 čK, so dobili z novim letom novo obliko. Ne po zunanosti, tudi po obsegu letnih 30 pol ne, po vsebini ostanejo zvesti svoji tradiciji znanstvenega pedagoškega lista, pač pa po svoji razdelitvi. Glavno uredni-

elsaské« (P. R. 1922/9-10) točno poroča o alzaškem šolstvu pred l. 1870., torej preden je prišla dežela v oblast Nemcev, potem do l. 1918., ko je izšla izpod te oblasti in o današnjem njegovem stanju. Poročilo, ki sloni na statističnih podatkih in — kolikor mi je to mogoče dognati po Petersiljevem »Öffentl. Unt.-Wesen im D. Reich« — na dobrem poznanju uprave, je prav poučno ter prikazuje konstantni razvoj navzgor v treh fazah različne politične konstelacije. — Em. Lippert: »Skolsví ve Švédsku« (P. R. 1922/9-10) pa je tako zanimiv, da ga v skrajšani obliki objavimo prevedenega v eni prih. »Pop.« številki.

IV. Iz zgodovine šolstva.

A Lebar: Pomožno šolski otrok. (Sl. Uč. 1923 1-2, 3-4) je razprava v tem vprašanju in sicer prinaša dozdej kratek pregled razvoja pedagogike v korist manjnadarjenim po naslednjih štirih dobah: 1. oskrba težje slaboumnih pred l. 1864; 2. začetek pomožnošolskega pokreta 1864 do 1884; 3. razmah pomožnošolske ideje 1884 do 1903; 4. vpliv tega razmaha na sorodne panoge od 1903 dalje. — D. D. Dimitrijevič: »Škola rada«. (Pr. Gl. 1922/11-12 piše o nemškem starejšem slovtvu o delovni šoli, počenši s K. Friedrichom in njegovo »Die Erziehung zur Arbeit«, izišlo 1852 ter prehaja preko Er. Schwaba »Die Arbeitsschule als organischer Bestandteil der Volks-Schule (1873) na novejšje tozadevne zastopnike. — J. Volf: Šimona Bernarda Vrány Obrana jazika českého r. 1835«. (P. R. 1922/9-10) je zanimiv zgodovinski prispevek v dobi avstr. ces. Ferdinanda I., ko so hoteli uvesti nemščino kot učni jezik v češke trivialne šole, ter kaže odločnost takratne češke duhovščine, ki se je uprla tej naredbi. Na čelu ji Š. B. Vrána, takrat župnik v Mirovicah, ki se je moral radi svojega nastopa za obrambo češkega jezika v šolah zagovarjati pri predpostavljenem viškarkem uradu v Čirnelicah.

Trije češki pedagoški listi.

»Komensky«, izhajajoč v Zábřezu na Moravskem in »Pop.« čitateljem že znan

iz tega našega oddelka, obhaja letos 50-letnico svojega obstanka. To je najstarejši češki pedagoški list, iz katerega pestre zgodovine podajamo naslednje podatke:

»Komenskega« je ustanovil l. 1873 v Olomucu krožek profesorjev slovanskega gimnazija v Olomucu, založništvo pa je prevzel Spolek moravských učitelů, čez deset let pa Ustředni spolek učitel'ský. Njegovi uredniki so se v prvih letih hitro menjali; v sedmih letih jih je imel pet, in z njimi se je selil tudi list v Prago iz Prage nazaj v Olomuc, kjer je l. 1880. našel stalnega urednika v mešč.-šol. učit. Fr. Slaměnkku, ki ga je urejeval d. l. 1906. Odkar se je ustanovil l. 1882 Ustředni spolek učitel'ský na Moravě, je zgodovina listova združena z zgodovino te organizacije. Odločilno za njegov razvoj pa je bilo l. 1906. Strokovni učitelj Fr. Merta je urejeval in izdajal l. 1905 v lastnem založništvu list »Volná škola«, ki ga označuje naslov sam. Ko je ta list prenehal, se je Merta začel dogovarjati za združitev »Komenskega« z »Volno školo« in 24. jan. 1907 je izšla l. št. 35. letnika »Komenskega« v sedanjih obliki pod uredništvom Mertovim, kakor je to še danes. Podjetni Merta je pridobival listu sotrudnike med najodličnejšimi češkimi pedagoškimi pisatelji; Masaryk, Krejčí, Kadner, Pospíšil, Černý l. dr. so mu postali stalni sotrudniki ter pisali vanj razprave o svobodi šolstva, o sociološki in etični vzgoji, praktični njegov del pa so polnili proizvodi učiteljstva iz prakse. Po prevratu ga je Merta, ki je pravec vsega njegovega pedagoškega delovanja svobodna šola in moralna vzgoja, postavil povsem v službo moralne vzgoje in ti letniki bodo s svojimi teoretičnimi razpravami o tem vprašanju, kakor tudi s svojimi navodili dobro služili vsakomur, ki se hoče temeljiteje pečati z njimi.

»Komenski« izhaja redno vsak drugi četrtek vel. 8° v obsegu tiskovne pole, prinaša poleg teoretskih razprav praktične poizkuse in navodila ter s kratkimi noticami informira svoje čitatelje o šolskih dogodkih doma in po svetu. Prav pogosto se nahajajo med temi tudi dobra poročila o ju-

göslövänskem, posebno o slovenskem šolstvu. Tiska in izdaja ga sedaj Společenská knihtiskarna v Zabřeze na Moravě, grafický vodník učitel'ský. Izdaja tudi lastno knjižnico, največ brošurice o vseh aktualnih šolskih in vzgojeslovnih vprašanjih; odločno mesto zavzemajo v njih Mertovi prevodi iz francoščine in nemščine o teoriji in praksi moralne vzgoje.

Čestitkam, ki jih je bil »Komenský« ob svoji petdesetletnici deležen, se pridružuje s tem tudi »Popotník« želeč mu istega uspeha kot dozdej tudi pri nadaljnjem svojem delu.

»Věstník československého pedagogického ústavu Jana Amosa Komenského« je naslov listu, ki ga je začel s tek. letom izdajati »Československý pedagogický ústav Jana Amosa Komenského v Praži (III., Letenská 5). — Cena letnih 30 čK.

Dosedaj smo prejeli prvi 2 štev. tega mesečnega Věstnika in njihova vsebina kaže resnost in smotrenost. 1. štev. nas s članki »Československý pedagogický ústav Jana Komenského«, »Knihovna Čs. pedagogického ústavu J. A. Komenského« in »O úkolech musejního oddělení Čs. pedagogického ústavu Komenského« uvaja v bistro in organizacijo označene ustanove. Iz njih posnemamo, da se je imenovano združenje ustanovilo kot pedagoško društvo za Čehoslovaško v l. 1919 ter takoj začelo s temeljitim in smotrenim delovanjem. Ustav stremi za tem, da postane Čehoslovakom to, kar je Institut J. J. Rousseau v Ženevi. Institut of International Education v New Yorku, International Student's Bureau v Londonu ali Zentralinstitut für Erziehung und Unterricht v Berlinu. Njegovo delovanje kaže trojno smer: študijsko, muzejsko in knjižnično, glasom pravil pa mu služijo v dosEGO njegovega smotra naslednja sredstva: 1. pedagoški muzej, 2. knjižnica, urejena tako, da služi specialnemu načelu ústava in je pristopna javnosti; 3. razstave; 4. predavanja; 5. izdajanje knjig in periodičnih publikacij; 6. iskanje stikov s podobnimi instituti doma in v tujini; 7. iskanje

podpor za ústav. Knjižnica šteje do konca l. 1922 že 13.912 zvezkov, da ustvari pedagoški muzej pa je poslal ústav v inozemstvo prestudirat take naprave znane strokovnjake na pedagoškem torišču (dr. Clup, dr. Drtina i. dr.), ustanoviti pa ga namerava najprej v Praži in Brnu.

Po tem kratkem pregledu ústava J. A. Komenského se obrnimo zopet k »Věstniku«, ki je njegovo informativno in propagandno glasilo.

Razen označenih pregledov prinašata 1. + 2. štev. pod naslovom »Organisace našeho středního školství, nynější stav, stav a návrhy reformní« poročilo, iz katerega posnemamo na kratko: Srednja šola na Čehoslovaškem je razdeljena v gimnazije z 8, realne gimnazije z 8, realke s 7 razredi; reformna realna gimnazija je v prvih 4 letih v osnovi nižja realka, v višjih 4 razredih pa se poučuje tudi latinščina; dekliski licej ima 6 razredov s francoščino od 3. razreda dalje in še z drugim živim tujim jezikom v vseh razredih. — Začetek tega reformiranja sega že v l. 1917., ko se je oprijel vprašanja »Komité pro reformu střední«. Podrobnješe poročilo nas na tem mestu ne zanima. — Stalna rubrika listu obeta biti »Školství v cizích státech v roce 1922.« — Prav obširen je tudi stalni pregled (»Zprávy«). — Da se namerava »Věstník« spuščati tudi v teorijske razprave, nam kaže članek »Občanská nauka a výchova pro školy obecné a občanske«.

Ó listu, ki ga s tem priporočamo, bomo poročali še večkrat.

* * *

»Pedagogické Rozh'edy«, star znavec »Pop.« čitateljev, ki jih je že 33. leto izdajata »Československá obec učitel'ska« in »Dědictví Komenského« v Praži (I., Masarykovo nábřeží, 6. in stanejo letno 50 čK, so dobili z novim letom novo obliko. Ne po zunanosti, tudi po obsegu letnih 30 pol ne, po vsebini ostanejo zvesti svoji tradiciji znanstvenega pedagoškega lista, pač pa po svoji razdelitvi. Glavno uredni-

štvo ima še vedno prof. dr. Otakar Kádner, njemu pa se je pridružila vrsta sorednikov: dr. O. Kadner urejuje posebej še oddelek za občo pedagogiko in zgodovino šolstva, prof. dr. Otakar Chlup je urednik za psihologijo in eksperimentalno pedagogiko, min. svetnik Josef Tůma in ravnatelj Josef Ulehla za didaktiko osnovne šole, okr. šol. nadzornik Fr. Pátek in ravnateljica dr. Kam. Spalová za didaktiko meščanskih šol, ravnatelj Josef Bartoň za občansko i moralno vzgojo, strok. učit. Fr. Pražák za estetsko vzgojo, prof. dr. K. Weigner za telesno vzgojo in šolsko zdravstvo, instruktor socialnega skrbstva Milan Šilha za mladinsko skrbstvo in prof. F. V. Suk za mladinsko slovstvo. Prvih pet oddelkov bo zastopanih stalno v vsaki številki, ostali izmenoma.

Jasno je, da more list ob taki razdelitvi in pri takem poverjenju le pridobiti in poglobitev kaže že prvi zvezek, ki obsega na 96. str. 1. in 2. številko. V njem so zastopani vsi oddelki in vsak prinaša poleg razprav še literarno poročilo in obširen pregled o svoji stroki, tako da je ta povsem zaključena v svojem oddelku.

List vnovič priporočamo vsem, ki se zanimajo še posebno za razvoj češkega pedagoškega znanstva.

Prilagodljivo pedagoško slovstvo.*

R. Abraham: Die Theorie des modernen Sozialismus; Arbeiterjugendverlag, Berlin 1922. Knjižica je namenjena odrasli mladini, a tudi starejšim širi in bistri pojme.

S. Kawerau: Das Görlitzer Programm; Schwetschke, Berlin 1922. Obravnava kulturna vprašanja na teoretsko-ekonomski podlagi.

R. Goldscheid: Zukunftsufgaben der Frau; Anzengruberverlag.

D. J. Grant: A. History of Europe; Longmans, Green and Co.; London 1920. Delo je sestavljeno velikopotezno, pod širokimi vidiki.

G. P. Gooch: Annale of Politics and Culture (1492—1899); University Press,

* Za ta odstavek bi nam »Pop.« čitatelji zelo ustregli, ako bi nam pošiljali naslove pedagoških del raznarodnih slovestv, o katerih so prepričani, da so priporočbe vredni. Oblika poročil naj bo zgornja. — Uredništvo.

Cambridge 1905. Gooch je prvi historik Anglije; težko si je misliti temeljitejšo delo kot je to navedeno. Tesno spaja kulturna dejstva s političnimi.

F. J. Gould: History the Teacher; Methuen and Co., London 1921. To je menda najboljša zgodovinska učna knjiga v smislu delovne šole in je nad vse dobrodošla učitelju, ki je moderno usmerjen. Zgodovina je učiteljica človeštva in s tem hoče okoristiti pisec mladino.

Verweyen: Neuere Hauptrichtungen in der Philosophie; Velhagen, Bielefeldt-Leipzig 1922. Filozofija bi ne smela biti doma samo v najožjem krogu; ne samo vsakemu inteligentnu — pred vsem vzgojitelju — je potrebno, da se seznanj z njo, poznati jo mora v gotovi izmeri tudi prost človek. Pisec si prizadeva, da poda snov čimboli popularno.

Landesarbeitamt Lachsen-Anhalt: Psychologisches Beobachten für Berufsberatung; Rathke, Magdeburg 1922. Problem pravilne izbire poklica postaja vedno aktualnejši; lotevajo se ga od najrazličnejših strani z manjšimi in večjimi uspehi. Gornje delo je nekak posnetek dosedanjih raziskovanj. Ima to praktično stran, da daje izključno navodila, ki se dajo izvesti brez eksperimentiranja.

C. TO IN ONO.

† **Franc Fabinc** (umrl 3. februarja 1923 v Ljubljani). Pokojnik, ki je bil slovenski osnovnošolski učitelj in kasneje profesor na trgovski šoli v Ljubljani, ni bil niti naš sodruknik niti naš kulturno-idejni pristaš. A bil je naš sodelavec na slovenskem pedagoškem torišču. Nekaj časa je bil tudi urednik »Slovenskemu Učitelju«. Ta doba njegova urednikovanja je v svojem znanstvenem delu dala listu odločno drugo smer, kakor jo je »Slov. Učit.« zastopal doslej, ko je bil, dasi učiteljsko glasilo, povečini pisan le od neposvetnih učiteljev. Fabinc sam je v kratkem pridobil nekatero dobro moč iz vrst ožjih svojih tovarišev, list pa poglobil. To se mi je zdelo potrebno omeniti v nepolitičnem našem glasilu.

Fabinc, ki se je v pisateljstvu polzkušal že kot učiteljskičnik, je imel krepek slog, ki ga je kasneje uporabljal največ za pedagoške članke, od katerih naj navedem »Učitelj in učiteljica« (1916), »Skrb za mladino med vojsko in po vojski« (1916), »O šolski reformi« (1919), »Moč ideje« (1920), »Socialna pravičnost v šoli« (1920), »Kultura« (1920).

Marljivemu delavcu blag spomin!

Pav. Flerš.

Razstava dečje umetnosti. («Prolječni salon» v Zagrebu.) Kdor je videl razstavo otroške umetnosti v Zagrebu, pa ima pri tem nekaj estetskega čustvovanja in pedagoškega čuta, je bil gotovo razočaran. Nekaj pa se je naučil: kako takih razstav ne smemo prirejati.

Plodovi otroškega ustvarjanja so dobili prostora v treh velikih sobanah, toda že prvi vtis je neugoden. Vse je nekam nametano, brez pravega reda in brez pravega smotra. (Morda je bil prirediteljem kak gotov smoter pred očmi; toda spoznati ga, je nemogoče.) Ni mi bilo jasno, kaj so prireditelji hoteli z razstavo povedati in pokazati: ali pokazati posebnosti otroškega umetniškega ustvarjanja ali plod šolskega dela? Ali stopnjevanje tega ustvarjanja, pričenski z nainežnejšo starostjo, ali samo množino izdelkov brez sleherne možnosti primerjave? Ali poudine jugoslovanske pokrajine ali okrožja ali šole? Vprašanja staviš, ali odgovora ni. Poleg svežih, često dražestnih poizkusov malčkov vidiš skrbno izvršene srednješolske izdelke, ki kažejo večinoma toliko manj samoniklosti, kolikor boljše so izdelani. Razočaran greš dalje. Tam vidiš izdelke sarajevskih otrok, tik pri njih se ponižno skriva »Šmarna gora« z drugimi risbami osnovne šole v Brezovici, potem spet Sušak in tako dalje. Preden se moreš kolikor toliko orientirati, si izmučen, pa niti ne zapaziš mnogih lepot in posebnosti, ki so ostali v kakem kotu. Razstava dela vtis površnega aranžmana in kaže pomanjkanje pedagoških in didaktičkih principov, ki bi jo zanimivo in poučno šele naredili. Morda bi se dal ta nedostatek motivirati tako, da je moralo biti merodajno umetniško stališče. Ali tudi to ne drži. S prijateljem, slov. akademičnim slikarjem, nisva mogla dognati, da bi bilo uveljavljeno to naziranje.

O razstavi sami nekaj besed! Zastopane so risbe (risbe s svinčniki, akvareli, pasteli itd.), nekaj plastike in mnogo ročnih izdelkov iz lesa. Prevladujejo risbe. Tu bi omenil Srebrenko Sekulic (7 l) iz Banjaluke, ki kaže izredno nadarjenost in samoniklost ustvarjanja [hiša, autoportret]. Originalna so dela »ekspresionista« Deše Milčinovića (12½ l). Božidar Erbežnik (13 l), Zagreb, riše dobro pogojene, s humorjem izdelane prizore iz športnega življenja, toda očitno po tujih vzorih.

Slovenija je poslala razmeroma malo risb (osnovna šola v Brezovici pri Ljubljani, Ivan Stoper, Rimske toplice in Vojmir Baukart, Lutomer, ki so srednje kakovosti glede originalnosti in izdelka, toda mnogo ročnih del, ki se odlikujejo med vsemi osta-

limi (iz Hrvatske, Bosne in Srbije) po izredni ličnosti. Interesantno je, da so vsi razstavljeni predmeti miniaturni posnemki predmetov, ki jih rabi zlasti kmet (kozolec, žaga, jerbasi, statve, šani, kolovrat, grablje etc.). Podčrtana je torej praktična stran (ali po vplivu učiteljev ali brez njih?) življenja, v nasprotju s srbskimi in hrvaškimi izdelki, ki sestojijo večinoma iz igrač. Razstavile pa so šole: Tržič, Bled, Ptujška okolica, Šmarje, Stična in Brezovica.

Med srbskimi in hrvaškimi risbami in ročnimi izdelki sem našel precej zvezkov s poezijami naših »najmlajših nadebudnih«. Žal ne najdemo pravega in zasluženege upoštevanja, ker nima nihče toliko časa zanje, da bi jih vsaj površno pregledal. So med njimi pesmice, ki kažejo nenavadno spretnost in sigurnost v izražanju, marsikatera pa tudi izrazit talent. Med pesnike se je izgubil komponist (13-leten deček) s prav pravilno napisano »Sonatino«.

Vkljub nevolji in razočaranju radi načina aranžmana odhaja človek vendar vselega srca iz razstave. Toliko življenja, toliko kipečih sokov, ki se bodo še razklopili... Zavest življenja je tako močna, ko motiš dela naših malih, da postaneš sam nekam samozavesten: bodočnost bo lepa in bo naša. Nešteto jugoslovanskih malčkov še raste in se razvija, nešteto talentov vstaja...

Na dan s slično razstavo v Sloveniji, toda upoštevajte napake zagrebške!

Gustav Šilih.

Rokotvorni pouk v Ljubljani.

To ni muzika bodočnosti, temveč — preteklosti. Pripovedoval mi je o tem pouku neki višji uradnik, ki ga je bil deležen in se s hvaležnostjo spominja nanj. Bilo je pred kakšnimi 30. leti na drugi deški osnovni šoli, na Cozjovi cesti ali »Na grabnu« v Ljubljani. Po dvakrat na teden so boljši učenci, ki so se zanimali za ta pouk, prihajali v šolo ter urili svoje roke in oči. Bila sta celo dva oddelka: kartonažni in lesni. Moj izvestitelj je obiskoval kartonažni oddelek. Učil jih je učitelj Leopold Armič. Izrezovali so vsakovrstne like iz papirja in kartona, sestavljali škatlice za šolsko prirodopisno zbirko in druge predmete za rabo in zabavo. Dečki so dobili neverjetno spretnost v primerjanju in presojanju daljin — po vidu so spoznali razliko v dolgoti med 25 in 26 mm, spretnejši tudi med 50 in 51 mm, precizno so prostoročno črtali vzporedne premice v določeni razdalji itd. Poročevalec trdi, da je pri tem

praktičnem delu dobil toliko geometrijskega znanja o kotih, likih in telesih, da se mu v celi nižji gimnaziji geometrije sploh ni trebalo učiti in da se je čudil, kako je ta predmet nekaterim učencem mogel delati takšne težkoče.

Zanimivo bi bilo izvedeti, ali se to še goji na imenovani šoli in, če ne, zakaj je zamrlo. Dandanes pišemo dolge članke in razprave ter se borimo za »novo« vzgojno sredstvo, katero je praktičen učitelj pred eno generacijo uporabljal z velikim uspehom.

F. V.

Drobne pedagoške novice.

Še nekaj o učiteljevi izobrazbi. Preteklo leto je ustanovil »Zentralinstitut für Unterricht und Erziehung« v Berlinu študijski krožek za znanstveno pedagogiko. Razbrati se je moglo, da stoji omenjeni krožek pod vplivom evangelske cerkve. To je zbudilo odpor vseh objektivnih znanstvenikov, ker je vsako konfesionaliziranje za šolstvo pogubno. Temu protestu se je z veliko vnemo pridružil tudi tamkajšnji katoliški svet; kmalu pa se je izkazalo, da tega ni storil iz stvarnih razlogov, vodil jih je le »der fromme Futterneid«. Danes imajo namreč že v Münstru na Westfalskem svoj »Katholisches Institut für wissenschaftliche Pädagogik« in kar nič več ne protestirajo. Pri zborovanju katoliškega učiteljskega društva za okraj Trier je rekel škof Bornewasser: »Nemški škofje so bili botri ob ustanovitvi tega instituta in so sklenili, da posvetijo temu podvzetju največjo pozornost«. Katoliško strankarski činitelj že deluje na to, da prevzamejo izobrazbo učiteljstva za katoliško ozemlje katoliškokonfesionalni instituti. Če že ne morejo zaustaviti poglobljene izobrazbe učiteljstva, si hočejo vsaj zagotoviti svoj vpliv nanjo. (Neue Bahnen 2/1923).

»Der reaktionäre Schulmeister.« Pod tem naslovom čitamo v »Neue Bahnen« 1/1923 psihološko študijo o nemškem učitelju kot tipu. Tip nemškega učitelja je posebljena misel avtoritete, avtoritete navzgor in navzdol. Učitelj je zavzemal nekako srednje stališče, ne samo kot »srednji uradnik«, temveč tudi kot posredovalec med maso in vladajočimi, med poveljem in pokornim poslušom. Dobil je — stara država je to aranžirala izborno — izobrazbo, ki ni smela biti najvišja, pa tudi ne zgolj elementarna. Stari učitelj in stara šola sta dobila svojo obliko iz študije avtoritativnosti kot nekaj trdnega, nespremenljivega. Oblast, šolsko nadz., to je bila posebljena avtoriteta, a tudi učiteljeva beseda v šoli je bila brezpogojna avtoriteta. Učitelj se ni motil nikdar, faktor se tudi njegovi pred-

stojniki niso nikdar motili. Ščasoma se je jel učitelj zavedati svojega položaja; stremeti je začel za prostostjo in to očitoval posebno izrazito potom svojih stanovskih organizacij. S tem je prišel — posebno pri »višjih« slojih — na glas, da je prekucuh. Prevrat l. 1918 je zelo ojačil to učiteljevo stremenje. Učitelj se je kot vzgojitelj nove, svobodne generacije zavedal svoje velike naloge in se z vnemo vrgel v delo. Bilo je pričakovati najboljših uspehov. Toda razvoj je vzel kmalu drugi tok; vojna, posebno pa novejši politični dogodki so povzročili premaknitev posetnega stanja: kmet se je obogatil, rentier in uradnik sta obubožala. Za to delajo odgovorno sedanjo (socialistino vlado) vlado, ne vpoštevajoč pred- in povojnih razmer. Vedno glasneje se pojavljajo želje po predvojni monarhistični — vladavini, ki je nudila boljše življenjske pogoje. K temu gospodarskemu momentu pride še nacionalni moment. Učitelj je bil od nekdaj protivnik nacionalne ideje; to mu je šteti v čast. A plemstvu in drugim reaktionarcem se je danes posrečilo premakniti nacionalno idejo v frazeologijo ter se vrnilo kot nosilec »edino pravega« nacionalizma. Tej zmedi je padel velik del učiteljstva kot žrtev. Danes žal masa zopet govori o »reakcionarnem učitelju«. Eno je gotovo: nadaljevanje tega procesa, namreč odmikanja od mase, bi pomenilo samomor svobodnega učiteljskega stanu.

Prosvetno gibanje v Rusiji. Težko je dobiti avtetične vesti iz Rusije. Šele v zadnjem času so se ovire nekoliko uglasile in tako nam je danes nekaj znanega tudi o stremljenju na prosvetnem polju v sovjetski Rusiji. — Motil se je, kdor je pričakoval, da bo nova uprava udejevala vzgojne ideje največjega ruskega misleca in pedagoga Tolstoja, ki je propovedoval idejo človečanstva. Dosledno tej ideji je zahteval Tolstoj absolutno prostost otroka; nobene vsiljevanja, temveč samo pospeševanje onega, kar je dobrega v otroku. Prevelik je bil pritisk na sedanji vladajoči razred pod starim režimom, in prevelika je sedaj samozavest in borbena razpoloženje tega razreda, ko je prišel tako naglo do nepričakovanih uspehov! To razredno samozavest so prenesli tudi v vzgojo ter s tem žal obdržali starega duhá, četudi so mu dali drugo smer. — Upeljati nameravajo otroške vrtnice v najširšem obsegu in napraviti obisk za 6—8letno deco obligatoričen. Šole od otroškega vrtnice do univerze naj bodo enotne, brezplačne, posvetne in za oba spola. Prisvojen je princip delovne šole, tako glede učnega postopanja [za vzgojo k samodelavnosti], kakor tudi glede roč-

nega dela kot predmeta. Uvedena je samovlada učencev. — Vredno je omeniti stremjenje, da se razširi prosveta tudi med odrastle: snujejo knjižnice, ustanavljajo delavske klube, delavske univerze, skrbe za strokovno naobrazbo. Upoštevaajo veliko vzgojno vrednost umetnosti, a dočim se skuša to pri nas doseči receptivnim potom, t. j. z navajanjem k pasivnemu uživanju umetnosti, so zadeli Rusi drevo v koreniko: zbuditi skušajo umetniško ustvarjalno silo v narodu, bodisi glasbeno, bodisi literarno ali upodabljačo. Izredno intenzivno skrbe za gledališča; toda ne goje v njih zapadne blasiranosti, temveč — dosledno svojim principom — dajejo dela, ki zbujaajo v masi ustvarjalno energijo ter vedro razpoloženje. — V šolskih vprašanih prevladuje vpliv Blonskega. Njegov princip je: izobrazba služi človeku v to, da obvlada naravo, ter jo uprega, da mu služi. To znatno diverzira s sodobnimi pedagoškimi stremljenji, ki smatrajo človeka in naravo kot harmonično celoto in ne kot dva sovražna faktorja. Šolstvo je organizirano sledeče: od 6.—8. leta otroški vrtec, 5 let rokotvorna šola in 4 leta industrijska šola. Zadnja stopnja se razlikuje od prejšnje v tem, da objasni pomen stroja in kolektivnega dela. — Opisane reforme pa se doslej niso dale dosledno izvesti. Če pride danes na vsakih 70 ruskih otrok en jekleno pero in na vsakih 100 otrok en svinčnik, je jasno, da morajo ostati ta stremljenja tačas iluzorna. Druga ovira povoljnemu razvoju je pomanjkanje učiteljstva. Temu hočejo odpomoči v vsej naglici s tem, da prirejajo 2letne učiteljske tečaje za odrastle ter 4-letne za mladino [15-letno]. Toda šola, reformirana v gornjem smislu, stavi mnogo prevelike zahteve na učitelja, da bi mogli ti absolventi uspešno delovati. Tako je 9-letna šola Blonskega skrčena na 7 let [kjer namreč sploh obstoja!]: 4-letno osnovno šolo in 3-letno poklicno [strokovno] šolo. Izobraževanje skušajo še pospeševati z uredbo, da dobi državljanske pravice samo oni, ki je zmožen pisanja in čitanja. Vse šolstvo je podrejeno obrtni visoki šoli. Nezdrave so razmere na univerzah; ruske univerze so bile vedno ognjišča za napredno in svobodoljubno gibanje in so to ostale tudi sedaj, ker sedanji režim pojmuje svobodo zelo enostransko. Posledica pa so bile razne represalije, celo začasna zatvortev, in danes je omogočen vstop skoro edinele pripadnikom vladajoče stranke — prav kakor je bilo pod starim režimom! (N. E. 6/1922.)

Bolgarsko šolstvo. V Rimu izhajajoča italijanska revija »L'Europa Orientale« je

pred kratkim priobčila članek, v katerim se bavi z uradnimi podatki o šolskih razmerah v Bolgariji. Iz poročil izhaja, da je imela bolgarska država v preteklem letu 5247 ljudskih šol, katere je obiskavalo 646.500 otrok. Potemtakem pride na 100 duš bolgarskega prebivalstva 12 učencev. Učiteljev je na ljudskih šolah nastavljenih 18.954.

Bivši sofijski prosvetni minister Omarčevski je izvedel reformo na polju bolgarskega šolstva in 'prosvetnega dela. Obiskovanje ljudskih šol, ki je trajalo prej samo 4 leta, je sedaj podaljšano na 7 let. V zvezi s tem se je tudi primerno pomnožilo število nadaljevalnih šol.

Šole v Bolgariji niso izključno bolgarske. Turki, Židje, Francozi ter celo Armenci, Nemci, Amerikanci in Italijani imajo lastne učne zavode. Nebolgarske šole obiskuje skupaj 69.160 učencev, katere podučuje 2418 učiteljev.

Bolgarske srednje šole se dele na gimnazije in liceje. K visokim šolam se prištevajo poleg univerze gozdarski zavod, visoka šola za pedagogiko, visoka trgovska šola, konservatorij in visoka šola za umetnosti. Na državnih visokih šolah so slušateljice v vsakem oziru enakopravne s slušatelji. — Bolgarska vlada troši za ljudsko naobrazbo v svoji deželi 400 milijonov levov, t. j. približno deseti del celokupnega državnega proračuna.

Prosvetne razmere v Italiji. V nobeni kulturni državi se ni prešlo tako lahkega srca preko šolskih vprašanj kakor pred vojno v Italiji. Analfabetstvo je padlo od leta 1871. do l. 1911. od 68:8% komaj na 46:7%; v južnem delu n. pr. je bilo še 456 občin, ki so štejele nad 75% analfabetov; celo Rim ima 15% popolnih analfabetov, neglede na one, kojih preostanek šolskega znanja pomenja ničlo. Vojna je prinesla gibanje v to mrtvilo; pomanjkljiva izobrazba se je izkazala kot velika zapreka uspešnemu vojevanju. Čudovito naglo so dobili sedaj »merodajni« krogi smisel za šolstvo! Vse je šlo na delo: V armadi so ustanovili polkovne šole, za odrastle nedeljske šole. Vse to se je obdržalo tudi preko vojne. L. 1921 je izšla kraljeva naredba o pobljanju analfabetizma, ki vsebuje široko zasnovan načrt; pomagajo izdatno tudi privatne korporacije. Jasno pa je, da samo pobljanje analfabetizma še zdaleč ne zadošča zahtevam ljudske izobrazbe. Glavni pogoj je dobro urejeno osnovno šolstvo. Italijansko šolstvo je centralizirano; uvedena je spošna šolska obveznost, ki pa se seveda ne izvaja. Finančno breme leži večinoma na občinah in provincinah. Mnoge občine, osobito v južnih provincinah, so glede svojih dolžnosti na-

pram šoli skrajno brezbižne, često šoli protivne; v mnogih šolah manjka najpotrebnejšega: krede in tinte, celo stranišče. Že med vojno je stavilo najmočnejše učiteljsko društvo »L' unione magistrale« na zbornico sledeče nujne zahteve: učna obveznost najmanj 4 leta (!), stroge kazni za šolske zamude, prilagojenje učnega načrta na učenčeve duševne zmožnosti in njega milje, ustanovitev zavetlišč. Po vojni je to reformno gibanje zavzelo močen razmah. Parola je bila: političnemu ujedinjenju ima slediti sedaj duševno ujedinjenje. Označilo se je to gibanje kot »probujanje nacije«. Kralj je imenoval posebno komisijo, sestavljeno iz strokovnjakov, ki bi naj izdelale načrt, ki »odgovarja italijanski povojni poziciji«. Sklep: te komisije so bili slični gorji omenjeni rezoluciji učiteljskega društva. Toda do realizacije še do danes ni prišlo. Iz šolskega vprašanja so napravili strankarsko zadevo. »Popolari« (nekako: Krščanska ljudska stranka) hočejo na vsak način podrediti šolo občini; zahtevajo tudi popolno ravnopravnost javnih in privatnih (visokih) šol. — Učiteljstvo se bori za višjo izobrazbo; njihovo 3-letno strokovno izobrazbo bi radi zamenjali za 7-letno. Toda v zadnjem času ga more nujnejše skrbi: ledni gmotni položaj. Demonstrativni stavki junija 1921 in aprila 1922 nista prinesli uspehov, ker katoliško učiteljsko društvo ni bilo solidarno. Učitelj danes ne ve, kdo je pravzaprav njegov kruhodajalec: občina ga zdržuje, upravno je podrejen provinci, šolski zakon je državni. — Pač pa je italijansko osnovno šolstvo izredno obdarjeno z nadzorniki. Na čelu upravi stoji generalni ravnatelj, ki mu je podrejenih 10 centralnih nadzornikov; vsakega izmed 69 (po vojni 75) okrajev vodi provincialni šolski svetnik; temu je za osnovno šolstvo pridružen poseben nadzornik. Prihodnjo nižjo stopnjo hierarhije tvori 580 distriktivnih nadzornikov in končno obstoja še 2000 mest za »didaktične direktorje«. 2649 nadzorstvenih uradnikov za 83.000 učiteljev je vsekakor malo kompliciran in — drag špas! — V najnovejšo — Mussolinijevo vlado stavi učiteljstvo mnogo nade, kakor se razvidi iz učiteljskih listov; Mussolini je nastopil življensko pot kot učitelj. Značilna je zahteva fašistovske stranke: Strogo nacionalni značaj osnovne šole, ki mora pripravljati fizično in moralno budoče ital, državljanje; država kontroliraj posebno delovanje onih šol, v katerih prevladuje protinarodni živelj. Značilno je tudi to: sept. je zaprosila deputacija učiteljstva »Julijske Benečije« naučnega ministra, ki se je mudil v Trstu, naj pusti

tamošnjo organizacijo šolstva, kakor je bila izza Avstrije; izenačenje z italijanskim šolstvom bi pomenilo niveliranje navzdol. Fašistovsko učiteljstvo pa je podalo sledečo izjavo: Italija potrebuje pred vsem eno šolo, nato šele novo šolo! — Po prevratu so postopale italijanske oblasti z nemškimi šolami na Tirolskem dokaj obzirno; uvedli so pač obvezni pouk italijanščine za 5. šol. leto po 2 uri, za višje razrede po 3 ure tedensko. V Bozenu so ustanovili celo žensko učiteljšče za nemške učiteljice, ker takega južno Bremerja ni bilo. Toda izza nastopa fašistov se začinjajo tu nasilja. Nemške šole smejo posecati samo otroci neoporečno nemških staršev. Glede Južne Tirolske so Nemci, ki poznajo razmere, jako pesimistični; sodijo, da bodo eno generacijo za »vojaško zmago«. Italijani zatrcbri v svet »Kulturno zmago«. (Neue Bahnen 1/1923).

K vprašanju humanistične gimnazije. —

Te šole imajo nalogo, da seznanijo z antično kulturo. Je-li to sploh mogoče? Tu stoji v nasprotju mnogo zaprek. Antična kultura nam je znana le v zelo bornih drobcih in nam danes sploh ni mogoče, da si napravimo o teh narodih natančno sliko, bodisi glede njihovega umevanja, bodisi glede čustvovanja. Toliko je gotovo, da je bila njihova duša popolnoma različna od naše, ki smo šli skozi krščanstvo. K temu pa pride še drugi razlog: Če bi tudi dobro paznali to, ali moremo pričakovati, da jo v njenem pravem smislu pojmuje učenec? Zato mu treba pač dobrega poznavanja sedanosti, le v tem medsebojnem primerjanju postane študij antike zanimiv in rodovit. Smoter bi menda dosegli bolje, če bi se v višjih razredih vseh srednjih šol dala prilika spoznavanje antične kulture vsem onim učencem, ki čutijo nagnenje k temu. (Neue Bahnen 1/1923).

Zgodovina v ljudski univerzi. Zgodovinski pouk, kakor se danes splošno goji v šolah vseh kategorij, je nekako ogrode suhih »dejstev«, brez potrebnih vezi, brez poznavanja onih velikih, neizprosnihih motivov, ki od pamtveka določajo človeški zgodovini njen tok. Takšen pouk ne more imeti pozitivne vrednosti, najmanj bi jo imel v ljudski univerzi. Zgodovinska znanost lahko postane oživljajoč dotok življenja. Da doseže to, mora odkrivati sile, ki so se udeleževale pri socialnem in kulturnem razvoju. Ako poznamo tvorno silo različnih motivov, nam je omogočena tudi prognoza v razvoju družbe. Določujemo lahko, v kakli razvojni fazi se nahajamo; s tem nam je podana tudi možnost, da vplivamo na razvoj. V tem obstoja razlika med »zgodovinskim mišljenjem« in obsto-

ječim neplodnim »historizmom«. Zgodovinski pouk na ljudski univerzi mora zbuditi sile, ki spe pod prahom vsakdanjosti; ona more napraviti iz velikomestnih računskih verujoče, ljubeče in inicijatorne ljudi. (Neue Erziehung 1/1923).

O telovadnem pouku. Duševno delovanje je odvisno od telesne dispozicije. Če torej urimo in utrjamo telo, povečujemo duševne zmožnosti. Današnji učni načrti ignorirajo to dejstvo in povzročajo s tem mnogo zla. 2 uri na teden telovadbe poleg vednega sedenja, to je mnogo premalo. Prusko društvo telovadnih učiteljev je napravilo laboratorij za sportno psihologijo, da preišče, da-li telovadba morda ne vpliva škodljivo na neposredno sledeči pouk. Po dosedanjih izsledkih se da sklepati, da smotreni telovadni pouk še celo ojačuje koncentracijsko zmožnost in spomin normalnega otroka. Omenjeno učiteljsko društvo dela na to, da se uvede dnevno 1 ura telovadbe. (Neue Bahnen 1/1923.)

Telovadno uro pričenjajo navadno z mirnim stanjem ali pa z vajami, ki vsebujejo malo gibanja. Biologija je osvetlila to polje in danes presojamo položaj drugače. Telovadna ura sledi navadno uram mirnega sedenja; tu se je nabrala v otroku energija, ki zahteva izbruha; otrok mora malo »divjati«, v to ga tira narava, in škodljivo je, če to preprečujemo. Smotreni telovadni pouk stavi v začetek telovadne ure vaje z živahnim gibanjem, n. pr. prosti tek. To ustreza tudi duševnim zahtevam; ako zahtevajo vaje začetkom skoro izključno telesno energijo, si duh lahko odpočije; duševnemu naporu sledi naraven odpor. — To načelo upošteva tudi novi avstrijski načrt telovadbe za osnovne šole (Quelle 1/1923.)

O pevskem pouku. — Za petje ni samo merodajen akustični vtis, ki ga posreduje naše uho, temveč tudi — in to mnogo bolj kot se splošno upošteva — mišični spomin govornega aparata! Fiziologiji petja treba torej posvetiti največje pozornosti. Iz petja mora na vsak način zginiti kričanje; to posurovi glas. Čuvanje glasů, to mora biti naše geslo! Navajati treba deco na to, da zna upotrebljati ono mero energije, ki je ravno potrebna. Izredno važno je pravilno vdihavanje in izdihavanje. Pravilno petje pospešujemo tudi, ako gojimo pravilno govorenje: lahno, glasno a ne kričeče, in fonetično pravilno, t. j. čisto. (Quelle 1/1923.)

Pestalozzi črncev. — Koncem prejšnjega stoletja je ustanovil črncev Booker Washington v Tuskegee (Alabama) šolo za črno mladež; učni princip mu je bil: vplivati potom fizičnega dela na duševni raz-

voj. [Pripomba: ta princip se danes čedalje bolj uveljavlja; Lay je zgradil svojo pedagogiko na njem in jo je tudi znanstveno-psihološki podprl]. Začel je v borni kočici, toda v teku četrto stoletja je nastalo iz tega celo mesto: šole, delavnice, tovarne, zbrovalnice, stanovanja. Tudi muzej, knjižnico in veliko cerkev so postavili. Vse to so zgradili Washingtonovi učenci; napravili so tudi lepe nasade. Tudi orodja in stroje izdeluje kolonija sama, po navodilih iz šole. Danes šteje Washingtonova šola krog 1500 učencev. Ker so podnevi navadno zaposleni na polju in v delavnicah, se vrši pouk večinoma ob večerih. V najvišjem razredu se poučuje pedagogika kot priprava na učiteljski poklic. Vzgajajo tudi pridigarje v posebnih razredih.

Washington je opisal svojo šolo v treh knjigah. Prevedene so tudi v nemščino in so izšle v založbi Dietrich Reimer, Berlin. So to: »Vom Sklaven empir«, »Handarbeit« in »Charakterbildung«.

Angleško šolstvo. — Manchesterski mestni šolski nadzornik Mr. J. Compton je posetil septembra 1922 več dunajskih šol. Pred odhodom je predaval v univerzitetni dvorani o svojih vtisih, pred vsem pa o stanju šolstva v Angliji. Konstatiral je, da avstrijsko šolstvo prednjači v marsičem angleškemu, to pa posebno v zadnjem času, ko je vladni princip štedenja naravnost kruto zadel angleško šolstvo in učiteljstvo. Učna obveznost je 24 tedenskih ur, normalno stanje razreda 60 otrok, gmotni položaj silno slab, stipendiji za dijake zelo reducirani. Velik nedostatek angleške šole je, da se že v osnovni šoli deli deca za bodoče poklice. Imoviti slogi pošiljajo namreč deco v »preparatory schools« (pripravljalna šola), ki je priključena »public schools« (srednjim šolam) kot priprava nanje; oboje so navadno bogato dotrane z ustanovami in so urejene kot internati. Učenci revnih staršev lahko vstopijo po dovršeni osnovni šoli v »secondary schools« (tudi srednje šole), tu pa se mora plačevati znatna šolnina. Večina učencev pa prestopi iz osnovne šole v »central schools« (višja osnovna ali meščanska šola), na katerih je pouk usmerjen izrazito industrijsko in trgovsko. Iz teh šol lahko vstopijo učenci še v »technical college«, toda v splošnem završi 94% mladine šolsko dobo s 14. letom. Srednješolci polagajo po 16. letu svoj »immatriation« (sprejemni izpit za univerzo), vendar pa stavi večina univerz kot pogoj dovršeno 18. leto. Samo v Škotski sprejemajo univerze tudi 15. do 16-letne, tako da tam 21-letni zdravniki niso redkost. — Verouk je neobvezen, moralni pouk ni uveden. Vzgoja k tovarl-

štvu, k uslužnosti, k prostovoljnemu podrejanju v interesu skupnosti ter dostojnemu vedenju se uspešno izvaja z nego igre in sporta. Telesna kazen je še v vseh šolah »v modis«. — Za dobo od 14. do 16. leta so uvedene obvezne »vocational training« (nadaljevalne šole). Za deco od 3. leta dalje so ustanovljene »nursery schools« (otroška zavetišča). Učiteljišča so urejena zelo pomanjkljivo. Učiteljstvo so bori za univerzo, toda prizadevanje se razbija ob finančnem vprašanju (Die Quelle 10/1922).

FILOZOFSKI SLOVAR.

(Sestavlja dr. Fr. Derganc).

(Dalje.)

Še več jasnosti nam posije v delovane spomina, ako se spomnimo njegove zavedne in podzavedne činovnosti. Z neprestanim ponavljanjem nastopi namreč »mehanizacija« stvarnega ali asociativnega engrama, ki se potopi v podzavest, od koder se udejstvuje avtomatično, kakor bi bil prirojen in obliki takozvanih kategorij. V reprodukciji spomina imamo paziti posebno na dve strani, da obnavlja spomin svojo vsebino po principu dejavne svobode duha s poljubno, stopnjevano razvidnostjo od nekaj — občutka skozi shematično predstavo do stvarne in konkretne nazornosti; da reagira spomin na vsako novo zaznavo s celoto podobnih stvarnih in asociativnih engramov; pod vplivom avtomatično delujočih asociativnih engramov se gibljejo nove zaznave v gotovi, določeni smeri in se združujejo z gotovimi skupinami.

Hevristika išče in odkriva resnico, didaktika pa samo posreduje, razširja in popularizuje najdeno resnico. Znanstveno delo je torej dvojno, hevristično (ustvarno) in didaktično (posredovalno). Potrebno je oboje, potrebni so originalno in samostojno doživljajoči znanstveniki, ki ustvarjajo in bogate kulturo po objektivnoavtonomni metodi; za vzgojo naraščaja in ljudstva pa potrebujemo posredovalne znanosti, reproductivnih učiteljev in profesorjev, ki po didaktični, heteronomni metodi polnijo z darovi originalnih kulturnih delavcev, prazno, vodstva potrebno in za avtonomno spoznavanje nesposobno dušo mladine in ljudske mase, koja doživlja večino resnice besedno in simbolično.

Interesi kulturnega napredka zahtevajo strogo razlikovanje dvojnega znanstvenega dela, ker izvestni racionalistični in spekulativni filozofi, izvestni dogmatični

sistemi okultizma in vraževernosti zlorablajo posredovalno znanost, heteronomno didaktiko in jo proglašajo za edino znanstveno metodo, češ, da so oni že davno odkrili in dognali vso resnico, s čimer je za vedno dovršila svojo nalogo takozvana znanost, koja nima sedaj ničesar več iskati, izsledovati ali pobijati, ampak samo prepričevalno dokazovati resničnost njihove lažiznanosti z zlorabo heteronomne didaktike. S silo prepričevalnega pouka se imajo ukloniti pred vsem moderni, brezpodstavnimi zaslepljenimi, zlovestniki metodičnega ignorantizma, zavajajoči in begajoči mladino in ljudstvo s trditvijo, da je resnica polagoma rastoča in napredujoča neznanca, ki jo je treba z avtonomno induktivno metodo modernega prirodoslovja stoprav odkriti.

Nasproti zlorabnikom didaktike moramo vedno poudarjati za napredek in kulturo odločilni in jedinstveni pomen hevristične, objektivnoavtonomne znanosti, da si nikoli ne bo mogoče izravnati historičnega antagonizma mej oficialnimi zastopniki stroke in samostojno, izven priznane organizacije nasprotujočo, po novi metodi opazujočo in izražajočo hevristiko. Vedno se bo ponavljal tipični boj nadutih zofistov, grških sholastikov in profesorjev filozofije (A. Th. Gomperz, Griechische Denker, I., pag. 333), s skromnim ignorantom in filozofom Sokratom, ki se ga niso mogli drugače iznebiti nego z ječo in strupom, ker grška kultura še ni poznala psihlatrov. Enako borbo med oficialno šolo in ustvarjajočimi diletantami je doživelo občinstvo v novejši povestnici filozofije ob nastopu Schopenhauerja, Comptea, Nietzschea in drugih znanstvenih ustvariteljev (Pasteur). Še vedno se rodijo ljudje z izredno razvitim besediščem brez fantazije in iskrene ljubezni do resnice, ki se pa smatrajo zaradi besedne in peresne spretnosti za rojene filozofe in zadnji instanco modrosti ter se udajajo strasti dialektike iz gole samoljubnosti in žalostno nečimernega stremjenja, igrati vodilno in imponantno ulogo v boju proti ustvarjajoči filozofiji in znanosti.

Zlorabna didaktika izkorišča varavost spomina, ker se ji na eni strani preveč in brez nadzorstva prepušča praktična filozofija, na drugi strani pa uživa ta zloraba naravnost podporo iz dveh virov, iz kulturne, svobodni razvoj miselnosti ovirajoče dediščine in iz različnosti, enostranosti in nepopolnosti naše živčne organizacije.

(Dalje prih.)

Upravništvo „Popotnika“ ima v zalogi še spodaj označene „Popotnikove“ letnike, ki se oddajajo vezani po ceni à 20 Din.:

Letnik	1888	6 kompl. izvodov	Letnik	1907	17 kompl. izvodov
„	1889	11	„	1908	37
„	1890	5	„	1909	23
„	1892	8	„	1910	32
„	1893	5	„	1912	42
„	1900	37	„	1913	54
„	1902	2	„	1914	60
„	1904	37	„	1915	123
„	1905	13	„	1916	72
„	1906	43	„	1917	43

POPOTNIK izhaja 15. dne vsakega meseca v zvezkih in stane na leto 20 Din, pol leta 10 Din, četrto leta 5 Din. Posamezni zvezki stanejo Din 2-50.

Naročnino in reklamacije sprejema upravništvo listov UJU poverj. Ljubljana, Frančiškanska ulica 6. — Roko pise je pošiljati na naslov: Pavel Flerè, okr. šolski nadzornik v Ptuj.

Za uredništvo odgovoren: Anton Sterlekar.

Hranilnica in posojilnica „Učiteljskega konvikta“ v Ljubljani

registrirana zadruga z omejenim jamstvom.

Zadružnik zadruga postane lahko vsak, kogar sprejme načelstvo. Delež 50 K se vplača naenkrat in se obrestuje po 5°/_o.

Vstopnine se plača 2 Din.

Hranilne vloge se sprejemajo od vsakega, če tudi ni zadržnik. Obrestna mera je 5°/_o. Obrestovanje se pričinja s 1. in 16. vsakega meseca.

Posojila se dajo le zadržnikom na osebni kredit po jako ugodnih pogojih.

Informacije pošilja zadruga vsakomur franko, kdor vpošlje 4—Din v znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se principijelno ne odgovarja.

Zadružni lokal je v Ljubljani, Frančiškanska ulica št. 6

Uradne ure za stranke so izvzemši praznikov vsak četrtek in soboto od $\frac{1}{2}$ 17. do $\frac{1}{2}$ 18. ure.

Cenjenemu učiteljsstvu in slavnim okrajnim šolskim svetom priporočamo v obilna naročila vse predpisane šolske tiskovine po najnovejših vzorcih, najnovejše mladinske spise lastne in druge zaloge, poštno in druge tiskovine za šolsko uporabo na ljudskih, obrtnih in meščanskih šolah, učne načrte, razne napise na lepenki itd. - Zahtevajte cenik, ki se pošlje brezplačno in poštne prosto. - Vsako leto izide „Ročni zapisnik“ z osebnim statusom in imenikom vseh šol po slov. deželah.

UČITELJSKA TISKARNA V LJUBLJANI

registrov. zadruga z omej. zavezo

Frančiškanska ulica 6.

